

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Αφηγούμαστε το coming out μας: Μια έρευνα σε queer άτομα στην Ελλάδα»

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΜΑΣΚΛΑΒΑΝΟΥ
(ΑΜ 0121076)

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Α΄: ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΛΕΙΩΡΑΣ
ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ Β΄: ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ ΚΟΛΟΚΥΘΑ

ΒΟΛΟΣ 2025

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © [Δέσποινα Μασκλαβάνου, 2025]

«Η έγκριση της Πτυχιακής εργασίας από το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας δεν δηλώνει απαραίτητως την αποδοχή των απόψεων της συγγραφέως»

Υπεύθυνη Δήλωση

«Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της Πτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια που προσφέρθηκε στη συγγραφή της αναγνωρίζεται και αναφέρεται στο κείμενο. Επιπλέον, αναφέρονται όλες οι βιβλιογραφικές πηγές που αξιοποιήθηκαν, πρωτογενείς και δευτερογενείς, είτε η συμβολή τους παρατίθεται επακριβώς ως απόσπασμα είτε ως παράφραση»

Στον αγαπημένο μου παππού...

Πρόλογος

Η διαδικασία του coming out είναι για πολλά queer άτομα, όπως και για μένα μια προσωπική και κρίσιμη στιγμή. Δεν είναι απλώς μια δήλωση, είναι μια πράξη ειλικρίνειας για το ποι@ είμαστε και δυστυχώς, δεν έχουμε όλ@ την απαραίτητη ασφάλεια και υποστήριξη σε αυτό το τόσο σημαντικό βήμα. Για μένα, το να το αποκαλύψω ήταν δύσκολο, αλλά απαραίτητο για να μπορέσω να ζήσω ελεύθερα.

Στην Ελλάδα η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα εντάσσεται στις ευάλωτες κοινωνικά ομάδες. Παρότι τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει βήματα προόδου στον νομικό τομέα, όπως η αναγνώριση του συμφώνου συμβίωσης και η νομιμοποίηση του γάμου για ομόφυλα ζευγάρια, απέχουμε ακόμα πολύ από την πλήρη εξασφάλιση των δικαιωμάτων μας. Επιπλέον, τα άτομα της κοινότητας αντιμετωπίζουμε συχνά διακρίσεις, περιθωριοποίηση και φαινόμενα βίας, ακόμα και από το οικογενειακό μας περιβάλλον. Η ουσιαστική αλλαγή απαιτεί το εκ θεμελίων ξερίζωμα των συντηρητικών αντιλήψεων που εξακολουθούν να επικρατούν στη χώρα. Με βάση αυτούς τους προβληματισμούς, αποφάσισα να εστιάσω στην παρούσα εργασία στην ανάδειξη των εμπειριών της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας.

Περίληψη

Το coming out αναφέρεται στη διαδικασία μέσω της οποίας ένα queer άτομο αναφέρει στον κοινωνικό του περίγυρο την σεξουαλική του ταυτότητα και/ή την ταυτότητα φύλου του. Στη διαδικασία αυτή, σημαντικό ρόλο παίζει το πολιτισμικό και κοινωνικό πλαίσιο. Η παρούσα ποιοτική έρευνα στοχεύει στην διερεύνηση της διαδικασίας του coming out από queer άτομα στην Ελλάδα. Μέσα από τις συνεντεύξεις 10 ατόμων ηλικίας 21 έως 23 ετών που αυτοπροσδιορίζονται ως queer, απαντά σε δύο ερευνητικά ερωτήματα: α) Πώς βιώνουν την εμπειρία του coming out τους τα queer άτομα στην Ελλάδα; και β) Τι θα συμβούλευαν άλλα queer άτομα σε σχέση με ένα πιθανό coming out τους; Για το πρώτο ερευνητικό ερώτημα αναδείχθηκαν τα θέματα «Το πιο δύσκολο πράγμα είναι να το πεις στους γονείς», «Χρειάζονται την ταυτότητα για να ξέρω τι είμαι» και «Βέβαια εντάξει συνήθεια είναι, κάνω συνέχεια coming out». Τα θέματα του δεύτερου ερευνητικού ερωτήματος είναι «Χρειάζεται κάποια προφύλαξη», «Δεν τους χρωστάς το coming out σου», «Δεν είναι η ταυτότητα μας, είναι μονάχα ένα κομμάτι της» και «Όλα θα πάνε καλά». Τα αποτελέσματα συμφωνούν με τη βιβλιογραφία από άλλες χώρες που τονίζουν ότι το coming out δεν αποτελεί ένα μοναδικό, στατικό γεγονός, αλλά μια δυναμική και συνεχή διαδικασία η οποία εξελίσσεται μέσα από τις κοινωνικές σχέσεις και το πολιτισμικό πλαίσιο.

Λέξεις κλειδιά

Coming out, αφηγηματική ταυτότητα, queer, Ελλάδα, αναδυόμενη ενηλικίωση, ποιοτική έρευνα

Abstract

Coming out refers to the process through which a queer person discloses their sexual identity and/or gender identity to their social circle. The cultural and social context plays an important role in this process. This qualitative research aims to investigate the process of coming out of queer people in Greece. Through interviews with 10 individuals aged 21 to 23 who self-identify as queer, it answers two research questions: a) How do queer individuals in Greece experience their coming out? and b) What advice would they give to other queer individuals regarding their own potential coming out? The first research question highlighted the themes «The hardest thing is telling your parents», «I needed my identity to know who I am», and «Of course it's a habit, I'm constantly coming out». The themes of the second research question are «You need to be cautious», «You don't owe them your coming out», «It's not our identity, it's just a part of it» and «Everything will be fine». The results are consistent with the literature from other countries, which emphasizes that coming out is not a single, static event, but a dynamic and ongoing process that evolves through social relationships and the cultural context.

Key words

Coming out, narrative identity, queer, Greece, emerging adulthood, qualitative research

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου για τον Δρ. Γεώργιο Βλειώρα, Επίκουρο Καθηγητή του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, για την πολύτιμη καθοδήγηση καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της πτυχιακής μου εργασίας. Η εμπιστοσύνη που μου έδειξε, η συνεχής υποστήριξή του αποτέλεσαν σημαντικούς παράγοντες σε αυτό το ακαδημαϊκό ταξίδι. Οι γόνιμες ιδέες και οι εύστοχες παρατηρήσεις του συνέβαλαν ουσιαστικά στη βελτίωση της ποιότητας της εργασίας μου, ενθαρρύνοντάς με παράλληλα να εμβαθύνω σε ένα ερευνητικό πεδίο που ευθυγραμμίζεται με τους ακαδημαϊκούς και επαγγελματικούς μου στόχους. Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω την συνεπιβλέπουσα της πτυχιακής μου εργασίας Δρ. Μαγδαληνή Κολοκυθά για την πολύτιμη ανατροφοδότηση της στην εργασία και τον Δρ. Αχιλλέα Κωστούλα για την πολύτιμη βοήθειά του με την βιβλιογραφία για την απόδοση του όρου queer στα ελληνικά.

Ευλικρινείς ευχαριστίες σε κάθε ένα από τα queer άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα και μου εμπιστεύτηκαν ένα πολύτιμο κομμάτι της ζωής τους. Ιδιαίτερη μνεία θέλω να γίνει στον σύντροφό μου Χρήστο για την ατέρμονη συμπαράσταση του. Τέλος, ευχαριστώ θερμά τις φίλες μου που με υποστήριζαν και συνέβαλαν στην ολοκλήρωση της παρούσας πτυχιακής εργασίας. Χωρίς την συμβολή όλων των παραπάνω ανθρώπων, η ολοκλήρωση αυτής της πτυχιακής εργασίας δεν θα ήταν εφικτή.

Πίνακας περιεχομένων

Πρόλογος.....	3
Περίληψη.....	4
Abstract.....	5
Ευχαριστίες.....	6
Πίνακας περιεχομένων.....	7
Εισαγωγή.....	8
1. Θεωρητικό μέρος.....	9
1.1. Επεξήγηση σχετικών όρων.....	9
1.1.1. Queer.....	10
1.2. Coming out.....	12
1.2.1. Coming out και ψυχολογικές όψεις.....	14
1.2.2. Coming out στους γονείς.....	14
1.2.3. Coming out στην ελληνική πραγματικότητα.....	16
1.3. Διαμόρφωση της ταυτότητας κατά την αναδυόμενη ενηλικίωση.....	18
1.3.1. Σεξουαλική ταυτότητα.....	19
1.3.2. Ταυτότητα φύλου.....	20
1.4. Αφηγηματική ταυτότητα.....	20
1.4.1. Αφηγηματική ταυτότητα και πολιτισμικό πλαίσιο.....	21
1.5. Η παρούσα έρευνα.....	23
2. Μεθοδολογία.....	24
2.1. Δήλωση θέσης.....	24
2.2. Συμμετέχοντα άτομα.....	24
2.3. Διαδικασία και μέσα συλλογής δεδομένων.....	25
2.4. Θεματική ανάλυση.....	27
2.5. Δεοντολογία.....	28
3. Αποτελέσματα.....	30
4. Συζήτηση.....	43
4.1. Θεωρητικές προεκτάσεις των ευρημάτων.....	46
4.2. Πρακτικές προεκτάσεις των ευρημάτων.....	46
4.3. Δυνατά σημεία, Περιορισμοί και Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.....	48
4.4. Συμπεράσματα.....	50
5. Βιβλιογραφία.....	52
Παράρτημα.....	57
Έγγραφο ενημέρωσης και συγκατάθεσης συμμετοχής.....	57
Οδηγός συνέντευξης.....	59
Φορείς υποστήριξης ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων.....	61

Εισαγωγή

Το κύριο μέρος της εργασίας αποτελείται από πέντε επιμέρους κεφάλαια. Το Κεφάλαιο 1 περιλαμβάνει το Θεωρητικό Πλαίσιο της έρευνας και περιλαμβάνει τα εξής υποκεφάλαια: Επεξήγηση σχετικών όρων, Coming out, Διαμόρφωση της ταυτότητας κατά την αναδυόμενη ενηλικίωση, Αφηγηματική ταυτότητα, και Η παρούσα έρευνα. Ακολουθεί το Κεφάλαιο 2 με τη Μέθοδο της έρευνας, το οποίο περιλαμβάνει τα εξής υποκεφάλαια: Δήλωση θέσης, Συμμετέχοντα άτομα, Διαδικασία και μέσα συλλογής δεδομένων, Θεματική ανάλυση και Δεοντολογία. Στο Κεφάλαιο 3, περιγράφονται τα Αποτελέσματα της έρευνας, ενώ το Κεφάλαιο 4 αφορά τη Συζήτηση των αποτελεσμάτων αυτών. Στο Κεφάλαιο 4, περιέχονται επίσης οι Θεωρητικές και οι Πρακτικές προεκτάσεις της έρευνας, τα Δυνατά της σημεία και οι Περιορισμοί της, οι Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα και τα Συμπεράσματα. Στο Κεφάλαιο 5, παρατίθεται η Βιβλιογραφία της εργασίας και τέλος στο Παράρτημα περιλαμβάνονται έγγραφα σχετικά με την συνέντευξη και φορείς υποστήριξης των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων στην Ελλάδα.

1. Θεωρητικό μέρος

Η παρούσα πτυχιακή εργασία αναφέρεται στο coming out, δηλαδή στη διαδικασία μέσω της οποίας ένα queer άτομο αναφέρει στον κοινωνικό του περίγυρο την σεξουαλική του ταυτότητα και/ή την ταυτότητα φύλου του. Το Κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνει πέντε ενότητες. Στην πρώτη ενότητα, “Επεξήγηση σχετικών όρων”, δίνονται βασικοί ορισμοί σχετικοί με τα φύλα και τις σεξουαλικότητες. Στη δεύτερη, “Coming out”, περιγράφονται τα κύρια χαρακτηριστικά της διαδικασίας, αναλύονται οι ψυχολογικές της διαστάσεις, εξετάζεται το coming out στους γονείς και δίνεται έμφαση στη σημασία του πολιτισμικού πλαισίου. Δεδομένου ότι το coming out μπορεί να ιδωθεί ως ένα σημαντικό κομμάτι στην ανάπτυξη της ταυτότητας, η οποία αποτελεί το βασικό αναπτυξιακό επίτευγμα κατά την αναδυόμενη ενηλικίωση, η τρίτη ενότητα εστιάζει στη “Διαμόρφωση της ταυτότητας κατά την αναδυόμενη ενηλικίωση”. Στην τέταρτη ενότητα, περιγράφεται η προσέγγιση της αφηγηματικής ταυτότητας, η οποία υιοθετείται στην παρούσα εργασία. Τέλος, στην ενότητα “Η παρούσα έρευνα”, διατυπώνονται τα ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας αυτής.

1.1. Επεξήγηση σχετικών όρων

Ακολουθούν βασικοί ορισμοί σχετικοί με τα φύλα και τις σεξουαλικότητες:

Με τον όρο *ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα* αποδίδεται στα ελληνικά η αγγλική έκφραση *LGBTQ+ community*. Το ΛΟΑΤΚΙ+ είναι ακρωνύμιο, τα γράμματα του οποίου αντιστοιχούν στις ακόλουθες λέξεις:

(Λ) Λεσβία (Lesbian): μια θηλυκότητα που έλκεται σεξουαλικά ή/και συναισθηματικά από θηλυκότητες

(Ο) Ομοφυλόφιλος (Gay): μια αρρενωπότητα που έλκεται σεξουαλικά ή/και συναισθηματικά από αρρενωπότητες

(Α) Αμφιφυλόφιλος (Bisexual): άτομο που έλκεται σεξουαλικά ή/και συναισθηματικά από περισσότερα του ενός φύλα¹

(Τ) Τρανς (Trans): άτομα με ταυτότητα φύλου διαφορετική από την αποδιδόμενη κατά την γέννηση

(Κ) Κουήρ (Queer): συμπεριληπτικός όρος-ομπρέλα που περιλαμβάνει όλα τα άτομα που εκφράζουν συμπεριφορές που αποκλίνουν από τα κοινωνικά πρότυπα (EIGE, 2016)

---

¹ Η έννοια αυτή υποστηρίζει την δυαδικότητα των φύλων, δηλαδή το δίπολο αρσενικό-θηλυκό.

(I) Ίντερσεξ (Intersex): άτομα που γεννιούνται με σώματα που δεν εμπίπτουν στις κανονιστικές νόρμες των «αρσενικών» και «θηλυκών» σωμάτων (Intersex Greece, 2021).

Το σύμβολο + περιλαμβάνει τόσο στον αγγλικό όσο και στον ελληνικό όρο όσα άτομα θεωρούν τα εαυτά τους μέλη της κοινότητας αλλά δεν ταυτίζονται απαραίτητα με κάποια από τις παραπάνω κατηγορίες. Για παράδειγμα, στο + μπορεί να περιλαμβάνονται άτομα που έλκονται σεξουαλικά ή συναισθηματικά από άτομα όλων των πιθανών ταυτοτήτων φύλου και βιολογικών φύλων (πανσέξουαλ), άτομα χωρίς σεξουαλική ή συναισθηματική έλξη προς άλλα άτομα (ασέξουαλ), ή άτομα των οποίων η ταυτότητα φύλου δεν είναι αποκλειστικά αρσενική ή θηλυκή (μη δυαδικά). Ο όρος τρανς αντιπαραβάλλεται προς τον όρο cis (cisgender), ο οποίος αναφέρεται στα άτομα που η ταυτότητα φύλου τους δεν διαφέρει από το φύλο που τους αποδόθηκε κατά τη γέννηση (EIGE, 2016).

1.1.1. Queer

Ο όρος *queer* έχει σημαντική θέση στην παρούσα εργασία, γι' αυτό και κρίνεται χρήσιμη μια πιο αναλυτική παρουσίασή του. Σύμφωνα με το Λεξικό της Οξφόρδης, η παλαιότερη γνωστή χρήση του ουσιαστικού *queer* χρονολογείται τη δεκαετία του 1820 και εντοπίζεται στα γραπτά του ποιητή και νοβελίστα Walter Scott ("Queer", 2007). Το 1914, στις Ηνωμένες Πολιτείες το επίθετο *queer* είχε αποκτήσει τη σημασία «ομοφυλόφιλος» και χρησιμοποιούνταν υποτιμητικά για τους gay άνδρες, αν και υπάρχουν ορισμένες ενδείξεις υιοθέτησης της λέξης από την ίδια την κοινότητα ως μέσο αυτοπροσδιορισμού (Partridge, 2008). Παρόμοια αναφορά υπάρχει και στο Dictionary of American Slang, όπου το 1990 ο όρος χρησιμοποιήθηκε ως μη υποτιμητικός στο πνεύμα της gay Υπερηφάνειας από την κοινότητα (Kipfer & Chapman, 2010). Σήμερα η λέξη αποτελεί έναν «όρο-ομπρέλα» που περιλαμβάνει όλα τα άτομα που δεν ανήκουν σε αυτό που προσδιορίζεται ως «κανονικό» από την κοινωνία. Αξιοσημείωτο είναι ότι στην Ελλάδα και στον Ελληνικό ΛΟΑΤΚΙ+ χώρο ο όρος *queer* προκαλεί αντιπαραθέσεις, καθώς μερίδα ανθρώπων ή οργανώσεων απορρίπτουν την προσπάθεια καθιέρωσης ή χρήσης του, θεωρώντας τον προσβλητικό (Χαλκοπούλου, 2021).

Ο όρος *queer* (κυριολεκτικά "παράξενος/-η/-ο") δεν έχει δόκιμη μονολεκτική απόδοση στα ελληνικά (Ακαδημία Αθηνών, 2023), με αποτέλεσμα να χρησιμοποιείται ένα άμεσο δάνειο από την αγγλική. Η εφαρμογή του άμεσου

δανεισμού και η δυσκολία δημιουργίας αντίστοιχου ελληνικού επιθέτου μπορούν να εξηγηθούν, σε κάποιο βαθμό, από τη σχετικά πρόσφατη εμφάνιση του σχετικού βιώματος στη δημόσια συζήτηση. Θα μπορούσε όμως να ερμηνευθεί και ως συνέπεια του ότι οι συζητήσεις για την σεξουαλική ταυτότητα αποτελούν θέμα ταμπού στην χώρα μας. Επιπλέον, φαίνεται ότι η ανάπτυξη ενός ελληνικής ετυμολογίας όρου ή και η προσαρμογή του δανείου στο μορφολογικό σύστημα της νέας ελληνικής πιθανόν να περιέπλεκε τη διατύπωση, καθώς θα απαιτούσε απόδοση σταθερού γραμματικού γένους στο επίθετο, το οποίο ενδεχομένως να ήταν αναντίστοιχο με τη ρευστή ταυτότητα των ατόμων που αυτό περιγράφει.

Η έρευνα της Τσιάντου (2024) πραγματεύεται τις μεθόδους που τα queer άτομα επιστρατεύουν ώστε η γλώσσα που χρησιμοποιούν να είναι συμπεριληπτική, τόσο ως προς τα ίδια αλλά και ως προς τα συνομιλητά τους. Η έρευνα αυτή δείχνει ότι τα queer άτομα υιοθετούν ποικίλες γλωσσικές και κοινωνικές πρακτικές για να κάνουν τη ελληνική γλώσσα που χρησιμοποιούν πιο συμπεριληπτική, τόσο για τον εαυτό τους όσο και για τα άτομα με τα οποία συνομιλούν. Στις γλωσσικές πρακτικές, εντάσσεται η χρήση της ουδέτερης αντωνυμίας «το» για τον αυτοπροσδιορισμό και η αποφυγή γραμματικών μορφών που δηλώνουν γένος. Η αυτοδιόρθωση αποτελεί επίσης μια αποδεκτή στρατηγική για την προσαρμογή της γλώσσας όταν αυτή δεν ανταποκρίνεται επαρκώς στις ανάγκες συμπερίληψης των συνομιλητών. Ο όρος αναφέρεται στη συνειδητή διόρθωση του ίδιου του ατόμου που μιλάει, όταν διαπιστώνει ότι εκφράζεται λανθασμένα ως προς το φύλο ή τη σεξουαλικότητα ενός ατόμου. Για παράδειγμα, το άτομο μπορεί να απευθυνθεί σε τρανς γυναίκα στο αρσενικό, να το συνειδητοποιήσει και να το διορθώσει, μιλώντας της στο θηλυκό.

Παρατηρείται επίσης χρήση αγγλικών όρων για ζητήματα φύλου, η οποία αποσκοπεί στην ουδετεροποίηση της γλώσσας και στην αποφυγή του γραμματικού γένους που είναι εγγενές στα ελληνικά. Σε αυτό το πλαίσιο, εντάσσονται η χρήση της αντωνυμίας «they» στα αγγλικά που δηλώνει ενικό αριθμό και χρησιμοποιείται συνήθως από μη δυαδικά άτομα, καθώς και η ενσωμάτωση του συμβόλου «@» στον γραπτό λόγο, που προέρχεται από την ηλεκτρονική επικοινωνία (Τσιάντου, 2024). Τα ευρήματα της έρευνας της Τσιάντου φανερώνουν την αδυναμία της ελληνικής γλώσσας να ανταποκριθεί στις ανάγκες των queer ατόμων για συμπεριληπτικότητα και ορατότητα.

Βέβαια η αιτία μπορεί να αποδοθεί και στο μεγάλο εύρος των εννοιών που περιλαμβάνει ο όρος queer (Πικραμένου & Καραστεργίου, 2024). Προσπάθειες

μετάφρασης όπως «περίεργο» ή «μη κανονικό» οδηγούν σε εσφαλμένες εντυπώσεις και είναι επιβλαβείς για την κοινότητα. Σε κάθε περίπτωση, φαίνεται πως ο όρος *queer* προτιμάται αυτή τη στιγμή από την κοινότητα ως αυτοπροσδιορισμός. Για το λόγο αυτό στην παρούσα εργασία, θα αναφέρομαι με τον όρο *queer* -ως όρο ευρύ και συμπεριληπτικό- σε όλα τα μέλη της κοινότητας, επιλογή που αντικατοπτρίζει και την προσωπική μου θέση πάνω στο ζήτημα.

1.2. Coming out

Ο όρος *coming out of the closet* περιγράφει τη δημόσια ανακοίνωση μιας πεποίθησης ή προτίμησης που κάποιο άτομο έχει κρατήσει κρυφή. Σε χώρες όπου η επίσημη γλώσσα είναι τα αγγλικά, ο όρος επεκτείνεται και σε άλλες περιπτώσεις, όπως η αποκάλυψη διαφορικών προσωπικών χαρακτηριστικών που σχετίζονται με την ταυτότητα του ατόμου, όπως η αναπηρία ή η φυλετική ή πολιτισμική ταυτότητα. Στην παρούσα εργασία, χρησιμοποιώ τον όρο για να αναφερθώ στη διαδικασία κατά την οποία ένα άτομο της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας αποκαλύπτει την ταυτότητα φύλου του ή/και τον σεξουαλικό του προσανατολισμό σε άλλα άτομα (Planned Parenthood, n.d.). Στην Ελλάδα, όπου δεν υπήρχε αντίστοιχος όρος, όταν προέκυψε η σχετική ανάγκη, ο όρος *coming out* εισήχθη ως δάνειο από την αγγλική γλώσσα με τη σημασία που έχει σήμερα. Συνήθως χρησιμοποιείται από άτομα της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, και περιλαμβάνει τη στιγμή που κάποιο άτομο γνωστοποιεί δημόσια ή σε κοντινά άτομα τον σεξουαλικό του προσανατολισμό ή την ταυτότητα φύλου του. Όπως γράφει η Butler (Κεφαλά, 2010), «[α]υτό που τονίζεται με τη χρήση του όρου “closet” είναι η παραμονή μιας σεξουαλικής ταυτότητας στη “ντουλάπα”, στη σφαίρα του μυστικού και του αφανέρωτου, στο επίπεδο της αδιαφάνειας» (σελ. 29).

Η μεταφορική έννοια του *coming out* (κυριολεκτικά «έξοδος») έχει υιοθετηθεί παγκοσμίως και έχει γίνει μέρος της γλώσσας και του λόγου για τα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων. Στη λεξικογραφία (Ακαδημία Αθηνών, 2023) δεν φαίνεται να υπάρχει μονολεκτική ελληνική απόδοση, αν και θα μπορούσε να προταθεί η σημασιολογικά παρόμοια περίφραση «σταδιακή αποκάλυψη ταυτότητας». Στην ελληνική γλώσσα χρησιμοποιείται η μετάφραση του «βγαίνω από την ντουλάπα», πότε με θετική και πότε με αρνητική χροιά, ανάλογα με το πλαίσιο. Ο όρος έχει αναπτυχθεί και εξελιχθεί ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, με την αναγνώριση των δικαιωμάτων των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων και τη διεύρυνση του κοινωνικού διαλόγου γύρω από τις μειονοτικές ομάδες και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αξιοσημείωτο είναι

πως το coming out μπορεί να αναφέρεται και σε οποιοδήποτε άτομο αποκαλύπτει ένα κομμάτι της ταυτότητάς του που θεωρείται μη κυρίαρχο ή αποκλίνον από τις κοινωνικές νόρμες (Κεφαλά, 2010). Η κοινωνία δέχεται τα άτομα που επιλέγουν να κάνουν coming out με ποικίλους τρόπους, από την πλήρη αποδοχή μέχρι την απόρριψη ή τη βία, γεγονός που καθιστά την διαδικασία αυτή σύνθετη και πολλές φορές συναισθηματικά φορτισμένη (Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης [ΕΚΔΔΑ], 2022).

Το coming out είναι μια διαδικασία που συχνά ξεκινά από την συνειδητοποίηση της σεξουαλικής ταυτότητας ή της ταυτότητας φύλου του ατόμου από το ίδιο το εαυτό του. Στη συνέχεια, το άτομο μπορεί να επιλέξει να μοιραστεί αυτό το κομμάτι της ταυτότητας του -είτε αμέσως, είτε αργότερα- με φιλικά πρόσωπα, την οικογένεια ή την κοινότητά του. Μπορεί επίσης να αποφασίσει να το μοιραστεί μόνο με ορισμένους ανθρώπους, ανάλογα με τις συνθήκες. Η πορεία αυτή δεν έχει ούτε μονοσήμαντα προοδευτικό χαρακτήρα ούτε έχει πάντοτε σαφώς προδιαγεγραμμένο αποτέλεσμα καθώς βιώνεται διαφορετικά από κάθε άτομο (Πικραμένου & Καραστεργίου, 2024).

Επιπλέον είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι, παρά τις συνυποδηλώσεις του προτεινόμενου όρου, η διαδικασία που περιγράφεται δεν είναι συνοπτική. Το coming out δεν είναι κάτι που γίνεται μια φορά. Τα queer άτομα αναγκάζονται να αποφασίσουν αν, πότε και πώς θα αποκαλύψουν αυτή την ταυτότητα σε κάθε νέο άτομο που εμφανίζεται στην ζωή τους με αυτό να περιλαμβάνει άτομα από τον επαγγελματικό και τον κοινωνικό τους κύκλο ή ακόμα και επαγγελματίες υγείας (Planned Parenthood, n.d.). Αυτό συμβαίνει γιατί οι περισσότεροι άνθρωποι θεωρούν νόρμα την ετεροφυλοφιλία και, κατά συνέπεια, υποθέτουν ότι όλα τα άτομα που συναντούν είναι ετεροφυλόφιλα (Νικολάου, 2015). Σε κάθε περίπτωση το coming out είναι αυστηρά προσωπική υπόθεση και το ίδιο το άτομο επιλέγει ή όχι την φανέρωση της σεξουαλικής του ταυτότητας ή της ταυτότητας φύλου του με τον επιθυμητό για εκείνο τρόπο και στα επιθυμητά για εκείνο άτομα (Κυριακίδου, 2024).

Σε αντιδιαστολή προς την προσωπική απόφαση που συνοδεύει το coming out, ο όρος *outing* αναφέρεται στη δημοσιοποίηση του σεξουαλικού προσανατολισμού ή της ταυτότητας φύλου ενός queer ατόμου από τρίτο άτομο. Για παράδειγμα, ένα άτομο μαθαίνει ότι ένας συνάδελφός του είναι gay και το αποκαλύπτει στους υπόλοιπους συναδέλφους τους χωρίς να έχει λάβει την συγκατάθεση του. Η πράξη αυτή χαρακτηρίζεται συνήθως από αρνητικές προθέσεις και αποτελεί πράξη βίας σε

βάρος του queer ατόμου, αφού παραβιάζει τα δικαιώματά του και πιθανόν να πυροδοτήσει μίσος ή ακόμα και κακοποίηση εναντίον του αν συμβεί σε μη δεκτικό περιβάλλον (Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης [ΕΚΔΔΑ], 2022).

1.2.1. Coming out και ψυχολογικές όψεις

Το coming out συχνά προκύπτει ως αποτέλεσμα εσωτερικής διεργασίας και ανάγκης για αυθεντική έκφραση (Κυριακίδου, 2024). Η συνειδητοποίηση ότι η διαρκής απόκρυψη της ταυτότητας προκαλεί ψυχολογική φθορά οδηγεί πολλά άτομα στην απόφαση να αποκαλύψουν την ταυτότητά τους, επιδιώκοντας ελευθερία, ενδυνάμωση και εσωτερική γαλήνη. Αν παρατηρηθεί έλλειψη κοινωνικής ή θεσμικής υποστήριξης αυτή συχνά λειτουργεί αποτρεπτικά, ενισχύοντας τον φόβο απόρριψης, στιγματισμού ή και βίας.

Ο Rhoads (1995) διερεύνησε το βίωμα του coming out 40 gay ή αμφιφυλόφιλων ανδρών. Βρήκε ότι σχεδόν όλοι όσοι προχώρησαν σε coming out ανέφεραν σημαντικές επιθυμητές αλλαγές στη ζωή τους. Για παράδειγμα, οι συμμετέχοντες περιέγραψαν βελτίωση στην αυτοεικόνα και την ψυχολογική τους κατάσταση, επισημαίνοντας αυξημένα επίπεδα αυτοπεποίθησης, αυθεντικότητας και κατανόησης του εαυτού τους. Η ενίσχυση της διαφάνειας στις διαπροσωπικές τους σχέσεις, σε συνδυασμό με τη μείωση του άγχους που προκύπτει από τη διπλή ζωή, συνέβαλαν σε μια γενικότερη αίσθηση ψυχικής απελευθέρωσης και προσωπικής ολοκλήρωσης. Έτσι, ο Rhoads (1995) συμπέρανε ότι η αποκάλυψη ενός μακροχρόνιου μυστικού μπορεί να έχει σημαντικά θετικό ψυχολογικό αντίκτυπο. Εν κατακλείδι, το coming out είναι μια προσωπική, συχνά επώδυνη αλλά και απελευθερωτική διαδικασία, που συνδέεται με την κοινωνική και προσωπική αυτοδιάθεση, και συνεχώς εξελίσσεται όταν οι κοινωνίες γίνονται πιο δεκτικές και ανοιχτές στις διαφορετικές ταυτότητες.

1.2.2. Coming out στους γονείς

Η αποκάλυψη της σεξουαλικής ταυτότητας στους γονείς αποτελεί ένα από τα πιο σύνθετα και φορτισμένα στάδια της διαδικασίας coming out για τα queer άτομα και γι' αυτό της αφιερώνεται ένα ξεχωριστό υποκεφάλαιο. Ειδικά για τα έφηβα ή νεαρά ενήλικα άτομα που ζουν ακόμα με την οικογένειά τους, το οικογενειακό περιβάλλον είναι καθοριστικής σημασίας, καθώς περιορίζει το κοινό στο οποίο μπορούν να

εκδηλωθούν και συχνά επιβάλλει τη διαπραγμάτευση της ταυτότητάς τους με τρόπο που να συμβιβάζεται με τις προσδοκίες της κοινωνίας (Λόλα, 2024).

Η πλειοψηφία των γονέων, ετεροφυλόφιλοι οι ίδιοι, φέρουν εσωτερικευμένες κοινωνικές προκαταλήψεις και παραδοσιακές αξίες γύρω από τη σεξουαλικότητα (Ben-Ari, 1995). Έτσι, η αποκάλυψη αυτού του κομματιού της ταυτότητας του παιδιού τους μπορεί να προκαλέσει συναισθήματα έκπληξης, ντροπής, άρνησης ή/και θυμού. Οι στάσεις των γονέων γύρω από τη σεξουαλικότητα ή την ταυτότητα φύλου επηρεάζουν άμεσα την απόφαση των queer ατόμων να προβούν σε coming out, ενώ παράλληλα επηρεάζουν και τη συνολική ευημερία των τελευταίων. Στην έρευνα των Ester και Mirman (2023), μελετήθηκαν οι αντιδράσεις των γονέων στο coming out των queer παιδιών τους. Η μελέτη έλαβε χώρα στο λεγόμενο Βαθύ Νότο των Ηνωμένων Πολιτειών, μία περιοχή με ιδιαίτερα συντηρητικές πολιτικές και κοινωνικές αντιλήψεις. Βρέθηκε ότι οι αντιλήψεις αυτές επηρέασαν τον τρόπο που αντέδρασαν οι γονείς στο coming out των παιδιών τους.

Ακόμη κι όταν υπάρχουν φόβοι απόρριψης ή διατάραξης της οικογενειακής σχέσης, πολλοί νέοι επιλέγουν να κάνουν coming out από την ανάγκη να ζήσουν ελεύθερα και ειλικρινά. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η αποκάλυψη έρχεται ως αναπόφευκτη απάντηση στον φόβο ότι οι γονείς θα το ανακαλύψουν ούτως ή άλλως (Ben-Ari, 1995). Μερικά άτομα δοκιμάζουν πρώτα την αποκάλυψη σε αδέρφια ή άλλους συγγενείς, πριν απευθυνθούν στους γονείς (Edwards, 1996), ενώ άλλοι επιλέγουν να μιλήσουν σε φιλικά πρόσωπα ή στο σχολικό τους περιβάλλον (Rhoads, 1995).

Έρευνες, όπως αυτή των Boon και Miller (1999), αναδεικνύουν ότι οι σχέσεις εμπιστοσύνης, ιδίως μεταξύ μητέρας και γιου, διαδραματίζουν καίριο ρόλο στην απόφαση αποκάλυψης. Παρά τις αρχικές απαισιόδοξες προσδοκίες, οι άνδρες που προχώρησαν στο coming out εξέφρασαν την επιθυμία να διατηρήσουν ειλικρινείς και ουσιαστικές σχέσεις με τους γονείς τους. Επιπλέον, η προηγούμενη ποιότητα της σχέσης με τον γονέα του ίδιου φύλου επηρεάζει ουσιαστικά την πορεία και την έκβαση της επικοινωνίας μετά την αποκάλυψη.

Συμπερασματικά, παρότι η εμπειρία του coming out στους γονείς ενδέχεται να συνοδεύεται από αβεβαιότητα, άγχος ή και συναισθηματικό πόνο, για πολλούς ανθρώπους αποτελεί ένα σημαντικό βήμα προς την εσωτερική απελευθέρωση. Η επιλογή να είναι κάποιο άτομο ειλικρινές για το ποι@ είναι και να πάψει να κρύβεται, μπορεί να οδηγήσει στην σύναψη αυθεντικών σχέσεων, σε αποδοχή και σε μια

βαθύτερη αίσθηση ψυχικής ολοκλήρωσης. Σε αυτό το πλαίσιο, το coming out δεν είναι απλώς μια πράξη αποκάλυψης· είναι μια βαθιά προσωπική διαδικασία αυτοπροσδιορισμού που, παρότι δύσκολη, μπορεί να επιφέρει ουσιαστική ελευθερία και ανακούφιση.

1.2.3. Coming out στην ελληνική πραγματικότητα

Η ανασκόπηση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας (π.χ. Gerena, 2022. Hall et al., 2021. Sahoo et al., 2023) καταδεικνύει ότι σχετικές έρευνες έχουν πραγματοποιηθεί σε διάφορες χώρες, αλλά όχι στην Ελλάδα. Είναι εξαιρετικά σημαντικό να μελετηθεί το coming out στην Ελλάδα όχι απλώς ως κοινωνικό φαινόμενο, αλλά ως πολυδιάστατη εμπειρία που επηρεάζεται από πολιτισμικές, οικογενειακές και οικονομικές παραμέτρους, πολλές φορές διαφορετικές από αυτές παρεμφερών δυτικών συμφοραζομένων.

Η εμπειρία του coming out στην Ελλάδα διαμορφώνεται μέσα σε ένα ιδιαίτερο κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο. Το πλαίσιο αυτό χαρακτηρίζεται από τον κεντρικό ρόλο που κατέχει η οικογένεια και από τον περιορισμένο ρόλο που έχει το κράτος πρόνοιας. Έτσι, οι νέοι άνθρωποι συχνά εξαρτώνται οικονομικά και στεγαστικά από τους γονείς τους (Galanaki & Sideridis, 2019. Vleioras & Robinson, 2023). Αυτό καθιστά την αποκάλυψη της σεξουαλικής ή έμφυλης ταυτότητας μια σύνθετη και ενίοτε επικίνδυνη διαδικασία. Η οικογενειακή στήριξη προσφέρεται υπό όρους, με προσδοκίες συμμόρφωσης σε ετεροκανονικά πρότυπα ζωής. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, τα queer άτομα καλούνται να διαχειριστούν την ταυτότητά τους μέσω στρατηγικών σιωπής, απόκρυψης ή επιλεκτικής αποκάλυψης, ώστε να εξασφαλίσουν την αποδοχή ή να αποφύγουν την απόρριψη (Dagkouli-Kyriakoglou, 2022). Το coming out, λοιπόν, στην ελληνική πραγματικότητα δεν είναι απλώς προσωπική απόφαση, αλλά διαπραγμάτευση επιβίωσης.

Το 2024, η Ελλάδα κατείχε την 6η θέση στον Rainbow Map της ILGA-Europe για τα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+ (ILGA-Europe, 2024). Ο χάρτης αυτός αξιολογεί ετησίως 49 ευρωπαϊκές χώρες ως προς τη νομική και πολιτική τους κατάσταση σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων. Χρησιμοποιεί μια κλίμακα από 0% (σοβαρές παραβιάσεις) έως 100% (πλήρης ισότητα) και βασίζεται σε επτά κατηγορίες: ισότητα και μη διάκριση, οικογένεια, εγκλήματα και ρητορική μίσους, νομική αναγνώριση φύλου, προστασία ίντερσεξ ατόμων, κοινωνικός χώρος και άσυλο. Πρωτοδημιουργήθηκε το 2009 και αποτελεί εργαλείο συγκριτικής

αξιολόγησης με εθνικές συστάσεις για τη βελτίωση των δικαιωμάτων. Η Ελλάδα σημείωσε σημαντική άνοδο από την 13η θέση της προηγούμενης χρονιάς (2023), πρόοδος που οφείλεται σε μεταρρυθμίσεις όπως η εισαγωγή της ισότητας στο γάμο, η από κοινού υιοθεσία και η αναγνώριση δεύτερου γονέα για ομόφυλα ζευγάρια. Με αυτόν τον τρόπο προσφέρθηκε καλύτερη νομική προστασία κατά των διακρίσεων σε διάφορους τομείς όπως η εργασία, η εκπαίδευση και η υγειονομική περίθαλψη. Παρά τις θετικές εξελίξεις όμως, η Ελλάδα αντιμετωπίζει ακόμα προκλήσεις, όπως η ανεπαρκής προστασία δημόσιων εκδηλώσεων ΛΟΑΤΚΙ+ από τις αρχές και η αύξηση της ρητορικής μίσους και των εγκλημάτων μίσους. Επιπλέον, η χώρα δεν έχει ολοκληρωμένο νομικό πλαίσιο για την αναγνώριση φύλου με βάση την αυτοδιάθεση, κάτι που παραμένει ανοιχτό ζήτημα για τα τρανς άτομα που ασχολούνται με τον ακτιβισμό. Οι προτάσεις του φορέα για την εξάλειψη των διακρίσεων περιλαμβάνουν την ενίσχυση της προστασίας με νομική κατοχύρωση και την αναγνώριση της γονεϊκότητας των τρανς ατόμων (ILGA-Europe, 2009).

Αν και το νομοσχέδιο για την ισότητα στον γάμο αποτέλεσε ένα σημαντικό βήμα προς την κατοχύρωση των δικαιωμάτων της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, προκάλεσε έντονες αντιδράσεις από θεσμικούς και εκκλησιαστικούς φορείς. Ιδιαίτερα εμφανής ήταν η αρνητική αντίδραση της Εκκλησίας της Ελλάδος. Για παράδειγμα η Ιερά Σύνοδος εξέδωσε επίσημη εγκύκλιο στις 23 Ιανουαρίου 2024, λίγες ημέρες πριν την ψήφιση του νομοσχεδίου, με σκοπό να επηρεάσει την κοινή γνώμη και να αποτρέψει την τελική έγκρισή του. Στην εγκύκλιο εξέφραζε ανοιχτά την έντονη αντίθεσή της, εστιάζοντας στον κίνδυνο αλλοίωσης του παραδοσιακού θεσμού του γάμου, της οικογένειας και της ορθόδοξης πίστης (Ανακοίνωση ιεράς συνόδου της ιεραρχίας της εκκλησίας της Ελλάδος για «ομόφυλο γάμο», 2024). Το φαινόμενο αυτό δεν είναι πρωτοφανές. Στην Ελλάδα, η Εκκλησία διατηρεί έναν βαθύ και ιστορικά εδραιωμένο δεσμό με το κράτος, γεγονός που της επιτρέπει να παρεμβαίνει με συνέπεια σε ζητήματα δημόσιας πολιτικής και κοινωνικών μεταρρυθμίσεων (Ρασσιάς, 2025). Μέχρι και σήμερα παρατηρείται μια σταθερή ανάμιξη της Εκκλησίας στη δημόσια ζωή, συχνά με συντηρητικό λόγο που προάγει την κοινωνική πόλωση και υπονομεύει τα ανθρώπινα δικαιώματα. (Κοκορομύτη, 2025).

Στο πλαίσιο της εκπαίδευσης, παρά την πρόοδο που έχει γίνει τα τελευταία χρόνια, το ελληνικό σχολείο παραμένει σε πολλές περιπτώσεις ένα περιβάλλον όπου κυριαρχούν τα παραδοσιακά κοινωνικά πρότυπα και οι στερεοτυπικές αντιλήψεις (Αργύρη, 2021). Η εκπαιδευτική διαδικασία συχνά αντανακλά τις κυρίαρχες αξίες της

κοινωνίας, οι οποίες συχνά περιθωριοποιούν τη διαφορετικότητα. Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται να συμμορφωθούν με τα καθιερωμένα πρότυπα αρρενωπότητας και θηλυκότητας, με αποτέλεσμα όσα άτομα δεν ταιριάζουν σε αυτά να βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό και αδιαφορία. Η έρευνα της Αργύρη (2021) διερεύνησε τις απόψεις εκπαιδευτικών στην Ελλάδα για τη συμπερίληψη κοινωνικών ετεροτήτων και πιο συγκεκριμένα μαθητ@ με μη ετεροκανονική σεξουαλική ταυτότητα ή ταυτότητα φύλου δηλαδή μαθητ@ που δεν είναι straight ή cis gender. Από τα ευρήματα διαπιστώθηκε ότι οι εκπαιδευτικοί συχνά δεν έχουν επαρκή γνώση των ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτοτήτων και συχνά συγχέουν τη σεξουαλικότητα των ενηλίκων με αυτήν των παιδιών. Αυτή η έλλειψη κατανόησης συνοδεύεται από στερεότυπα και προκαταλήψεις, τα οποία δυσχεραίνουν την προσπάθεια ενδυνάμωσης και υποστήριξης των μαθητών ή μαθητριών που ενδέχεται να ανήκουν στην ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα. Όλα αυτά συμβάλλουν στο να δημιουργείται ένα σχολικό περιβάλλον που δεν είναι ασφαλές για queer παιδιά, καθώς δεν υπάρχει χώρος για ανοιχτή έκφραση και αποδοχή της διαφορετικότητας (Αργύρη, 2021).

Συμπερασματικά, η μελέτη του φαινομένου του coming out στην ελληνική κοινωνία κρίνεται ιδιαίτερος σημαντική, καθώς αναμένεται να φωτίσει τις ιδιαίτερες κοινωνικοπολιτισμικές δυναμικές που διαμορφώνουν τις εμπειρίες των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων. Σε ένα πλαίσιο όπου η Εκκλησία εξακολουθεί να ασκεί έντονη επιρροή στον δημόσιο λόγο και τις κοινωνικές αντιλήψεις, το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα παραμένει ετεροσεξιστικό και η οικονομική κατάσταση της χώρας διαμορφώνει τις σχέσεις των μελών της οικογένειας, η κατανόηση του coming out, ενός τόσο σημαντικού βιώματος των queer ατόμων, αποκτά ξεχωριστή σημασία.

1.3. Διαμόρφωση της ταυτότητας κατά την αναδυόμενη ενηλικίωση

Η έννοια της αναδυόμενης ενηλικίωσης προτάθηκε από τον Arnett (2000) ως μια νέα αναπτυξιακή περίοδος που καλύπτει περίπου τις ηλικίες από τα 18 ως τα 25 έτη (αργότερα η αναδυόμενη ενηλικίωση επεκτάθηκε ως τα 29 έτη). Πρόκειται για μια φάση της ζωής που χαρακτηρίζεται από τη διερεύνηση της ταυτότητας, τον πειραματισμό με διαφορετικές επιλογές, την έμφαση στην αυτονομία, την αστάθεια στις σχέσεις και τα πλαίσια ζωής, καθώς και το αίσθημα του «ενδιάμεσου» μεταξύ εφηβείας και ενηλικίωσης. Αυτά τα χαρακτηριστικά έχουν επιβεβαιωθεί σε πληθώρα ερευνών διεθνώς, δείχνοντας ότι η μετάβαση στην ενήλικη ζωή δεν αποτελεί στατικό ορόσημο αλλά μια δυναμική και συχνά αμφίσημη διαδικασία (Γαλανάκη, 2023).

Στην ελληνική πραγματικότητα, σχετικές έρευνες (Galanaki & Leontopoulou, 2017. Galanaki & Sideridis, 2019) έχουν δείξει ότι τα αναπτυξιακά γνωρίσματα της αναδυόμενης ενηλικίωσης είναι έντονα παρόντα στον φοιτητικό πληθυσμό, με κυρίαρχο το βίωμα του ενδιάμεσου. Οι νέοι δηλώνουν ότι βρίσκονται κάπου ανάμεσα στην εφηβεία και στην ενηλικίωση, γεγονός που συνδέεται με την παρατεταμένη παραμονή στην οικογενειακή εστία και την περιορισμένη οικονομική ανεξαρτησία, στοιχεία που επηρεάζονται από την οικονομική κρίση και τους ισχυρούς οικογενειακούς δεσμούς. Η ελληνική εμπειρία, επομένως, δείχνει ότι η αναδυόμενη ενηλικίωση είναι μια περίοδος γεμάτη δυνατότητες αλλά και προκλήσεις, στην οποία η ενηλικίωση βιώνεται ως μια αργή και πολύπλοκη διαδικασία, όπου συνυπάρχουν αισιοδοξία και αμφιθυμία απέναντι στο μέλλον.

Η διαμόρφωση της ταυτότητας ξεκινά κατά τον Erikson (1968), τον εμπνευστή της έννοιας αυτής, κατά την διάρκεια της εφηβείας. Πιο σύγχρονη έρευνα δείχνει ότι η ταυτότητα αποτελεί αναπτυξιακό στόχο και κατά την αναδυόμενη ενηλικίωση (Schwartz et al., 2013). Ο Erikson προσέγγισε την έννοια της ταυτότητας μέσα από μια πολυεπίπεδη οπτική. Ενώ τα κείμενά του είναι πολύ πλούσια σε περιγραφές, στερούνται της μεθοδολογικής σαφήνειας και ακρίβειας που απαιτούνται για την εμπειρική διερεύνησή της (Schwartz, 2001, όπως αναφέρεται στους Βλειώρας και συν., 2025). Η έλλειψη αυτή οδήγησε στην ανάπτυξη ποικίλων εναλλακτικών θεωρητικών και ερευνητικών προσεγγίσεων. Μία από αυτές είναι η μελέτη της αφηγηματικής ταυτότητας, η οποία αφορά τις ιστορίες που λέμε για να περιγράψουμε πώς γίναμε οι άνθρωποι που είμαστε σήμερα. Στην παρούσα εργασία, μελετώνται οι ιστορίες που λένε τα άτομα για το πώς κοινοποίησαν σε άλλους ανθρώπους τη σεξουαλική ή και την έμφυλη ταυτότητά τους, που συναποτελούν δύο σημαντικές πλευρές της ταυτότητας των νέων ανθρώπων (Schwartz et al., 2013).

1.3.1. Σεξουαλική ταυτότητα

Ένα μέρος της ταυτότητας των ανθρώπων είναι και η σεξουαλική τους ταυτότητα. Το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων ορίζει την σεξουαλική ταυτότητα ως «τον τρόπο με τον οποίο το άτομο αντιλαμβάνεται τον εαυτό του όσον αφορά την έλξη προς το ίδιο φύλο ή προς τα άτομα του άλλου φύλου, με βάση τις εμπειρίες, τις σκέψεις και τις αντιδράσεις του, αντί να προσδιορίζει τον εαυτό του με βάση το φύλο της/του σεξουαλικής/σεξουαλικού συντρόφου του» (Σεξουαλική ταυτότητα, nd). Έτσι δηλώνεται πως η φύση της σεξουαλικότητας είναι πολύ περίπλοκη και υπερβαίνει την

ταξινόμηση των ατόμων ανάλογα με το φύλο των συντρόφων τους. Επιπλέον, ξεπερνά την παραδοσιακή αντίληψη για το φύλο, αφού το άτομο αντιλαμβάνεται την σεξουαλικότητά του μέσω των εμπειριών και των συναισθημάτων του. Στην σεξουαλική ταυτότητα εντάσσονται όροι, όπως ομοφυλόφιλος (homosexual), λεσβία (lesbian), γκέι (gay), πανσέξουαλ (pansexual) κ.α. Αξίζει να επισημανθεί εδώ πως οι παραπάνω λέξεις όπως και άλλες με σχετική θεματολογία δεν έχουν αποδοθεί ικανοποιητικά στα ελληνικά.

1.3.2. Ταυτότητα φύλου

Το φύλο διακρίνεται σε αποδιδόμενο κατά την γέννηση (sex assigned at birth), και κοινωνικό (gender). Ο τρόπος που το άτομο βιώνει και εκφράζει το κοινωνικό του φύλο ορίζεται ως ταυτότητα φύλου ή έμφυλη ταυτότητα (Ορολογίες, n.d.). Περιλαμβάνει την προσωπική αντίληψη του ίδιου του ατόμου σχετικά με το σώμα του και τις εκφράσεις του φύλου του (ομιλία, συμπεριφορά, ένδυση κ.α.), η οποία μπορεί ακόμα και να αλλάξει αν το άτομο το επιθυμεί (Ταυτότητα φύλου, nd).

Κατά την Κολύρη (2017), το sex αναφέρεται στο βιολογικό διμερές φύλο και το gender αντικατοπτρίζει το κοινωνικό επιτελεστικό φύλο. Ας υποθέσουμε ότι ένα αγόρι μεγαλώνει σε μια κοινωνία όπου το ροζ θεωρείται αποκλειστικά ανδρικό χρώμα, οι άνδρες φορούν φούστες και εκφράζουν τρυφερότητα δημοσίως χωρίς να αμφισβητείται η αρρενωπότητά τους. Από μικρή ηλικία, το αγόρι μαθαίνει να ντύνεται, να μιλά και να κινείται σύμφωνα με αυτούς τους κοινωνικούς κανόνες. Καθώς επαναλαμβάνει αυτές τις πρακτικές καθημερινά, διαμορφώνεται η ταυτότητά του ως άνδρας, όχι επειδή διαθέτει συγκεκριμένα βιολογικά χαρακτηριστικά, αλλά επειδή επιτελεί το φύλο του μέσα από αυτές τις κοινωνικές συμβάσεις. Το παραπάνω επιβεβαιώνει και τη θεωρία της Butler (2009), καθώς δείχνει ότι το φύλο δεν είναι κάτι έμφυτο, αλλά κάτι που παράγεται και εδραιώνεται μέσω της επιτελεστικής επανάληψης συγκεκριμένων συμπεριφορών. Αντίστοιχα, στην ταυτότητα φύλου περιλαμβάνονται οι θηλυκότητες, οι αρρενωπότητες, τα άτομα με μη δυαδική ταυτότητα, τα άφυλα κ.α.

1.4. Αφηγηματική ταυτότητα

Στην παρούσα έρευνα, μελετάται η εμπειρία του coming out από την άποψη της αφηγηματικής ταυτότητας. Η αφηγηματική ταυτότητα αναφέρεται στις ιστορίες που λέμε για τον εαυτό μας, σχετικά με το πώς καταλήξαμε να είμαστε οι άνθρωποι που

είμαστε σήμερα (Βλειώρας και συν., 2025). Για να γίνει πιο σαφής η έννοια της αφηγηματικής ταυτότητας, κρίνεται χρήσιμο να παρουσιαστεί η μεθοδολογία της Συνέντευξης της Ιστορίας Ζωής (McAdams, 2007), η οποία συμβάλλει στην κατανόηση του τρόπου με τον οποίο τα άτομα συγκροτούν και εκφράζουν τις προσωπικές τους αφηγήσεις.

Η Συνέντευξη της Ιστορίας Ζωής ή Life Story Interview είναι ένα πρωτόκολλο που δημιούργησε ο McAdams και αποτελεί έναν ερευνητικό τρόπο προσέγγισης της αφηγηματικής ταυτότητας. Στο πλαίσιο αυτού του πρωτοκόλλου, τα άτομα καλούνται να προσεγγίσουν τη ζωή τους ως ένα βιβλίο οργανωμένο σε διακριτά κεφάλαια. Αρχικά, τους ζητείται να περιγράψουν συνοπτικά το περιεχόμενο κάθε κεφαλαίου και να του αποδώσουν έναν τίτλο. Στη συνέχεια, καλούνται να αφηγηθούν κρίσιμες εμπειρίες που θεωρούν καθοριστικές για την πορεία της ζωής τους. Τέλος, τους ζητείται να διατυπώσουν τις προσδοκίες και τις προβλέψεις τους σχετικά με τη μελλοντική εξέλιξη της προσωπικής τους ιστορίας. Με αυτό το πρωτόκολλο, ο McAdams επιθυμεί να φωτίσει σύνθετες και ουσιώδεις διαστάσεις των αφηγήσεων ζωής των ατόμων. Δεν χρησιμοποιείται σε όλες τις έρευνες της αφηγηματικής ταυτότητας η Συνέντευξη της Ιστορίας Ζωής. Οι ερευνήτριες και οι ερευνητές συχνά επινοούν άλλους τρόπους να μελετήσουν αφηγήσεις, ανάλογα με τα συγκεκριμένα ερευνητικά ερωτήματα που τους απασχολούν (Βλειώρας και συν., 2025).

1.4.1. Αφηγηματική ταυτότητα και πολιτισμικό πλαίσιο

Το πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο εντασσόμαστε κατά τη διάρκεια της ζωής μας ασκεί καθοριστική επιρροή στην αφήγηση που διαμορφώνουμε για τον εαυτό μας. Την αρχική σύνδεση μεταξύ της πολιτισμικής επίδρασης και της προσωπικής αφήγησης έκανε ο Hammack (2008). Όπως αναφέρουν όμως οι Βλειώρας και συν. (2025), οι McLean και Syed (2015) παρουσίασαν ένα πιο πλήρες μοντέλο που εστιάζει στον τρόπο που συγκροτείται η ταυτότητα μέσα από την αλληλεπίδραση του ατόμου με το κοινωνικό του περιβάλλον. Το μοντέλο αυτό ευθυγραμμίζεται με τις βασικές ιδέες της ψυχοκοινωνικής θεωρίας του Erikson και διακρίνει τρεις τύπους αφηγήσεων: τις προσωπικές (personal), τις κύριες (master) και τις εναλλακτικές αφηγήσεις (alternative narratives). Οι *προσωπικές αφηγήσεις* αντανakλούν την αντίληψη του ατόμου για τον εαυτό του, όπως αυτή διαμορφώνεται μέσα από τις εμπειρίες και τις σκέψεις, και ταυτίζεται ουσιαστικά με την έννοια της αφηγηματικής

ταυτότητας. Οι *κύριες αφηγήσεις* είναι οι ιστορίες ή αντιλήψεις που κυριαρχούν μέσα σε μια κουλτούρα και καθοδηγούν τον τρόπο που οι άνθρωποι σκέφτονται, αισθάνονται και λειτουργούν και τις αξίες που έχουν.

Κάθε κοινωνία έχει τις δικές της κύριες αφηγήσεις, οι οποίες είναι κοινές για όσα άτομα ζουν σε αυτήν. Τα άτομα μπορεί να αποδεχθούν ή να απορρίψουν αυτές τις αφηγήσεις, είτε με πλήρη επίγνωση είτε μέσα από ασυνείδητες διαδικασίες, και να διαμορφώσουν ανάλογα τις δικές τους προσωπικές αφηγήσεις. Αν η ζωή ενός ανθρώπου συμφωνεί με τα προσδοκώμενα από την κοινωνία, τότε οι κύριες αφηγήσεις λειτουργούν υποστηρικτικά. Αντίθετα, για ανθρώπους που η ζωή τους διαφέρει από τις προσδοκίες αυτές, οι κύριες αφηγήσεις μπορεί να είναι περιοριστικές ή μη βοηθητικές. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η ανάγκη για *εναλλακτικές αφηγήσεις*, οι οποίες είτε διαφοροποιούνται είτε αντιτίθενται στις κυρίαρχες γίνεται επιτακτική.

Ανεξάρτητα από το αν ένα άτομο συμπορεύεται ή όχι με τις κυρίαρχες αφηγήσεις, αυτές ασκούν βαθιά επίδραση στην ανάπτυξη της προσωπικής του ταυτότητας. Όπως περιγράφουν οι Βλειώρας και συν. (2025), «[χ]ωρίς μία κύρια αφήγηση, δεν έχει νόημα να μιλάμε για μία εναλλακτική» (σελ. 12). Η φράση αυτή αναδεικνύει πόσο ισχυρά επηρεάζει το πολιτισμικό πλαίσιο την αφήγηση της ταυτότητάς μας.

Οι κύριες αφηγήσεις έχουν πέντε χαρακτηριστικά (McLean & Syed, 2015). Καταρχάς, είναι *χρηστικές*, επειδή προσφέρουν πρότυπα ζωής και ένταξης στο πολιτισμικό πλαίσιο που ανήκουμε. Επίσης, έχουν *καταναγκαστικό χαρακτήρα*, αφού εμπεριέχουν ηθικές ή ιδεολογικές υποδείξεις για το πώς «πρέπει» να συμπεριφερόμαστε ή να αισθανόμαστε. Είναι *άκαμπτες*, λόγω της σύνδεσής τους με σχέσεις εξουσίας και της εξυπηρέτησης των συμφερόντων των κοινωνικά προνομιούχων ομάδων, οι οποίες και τις διαιώνίζουν. Παράλληλα, είναι *πανταχού παρούσες*, καθώς διαπερνούν διάφορες εκφάνσεις του πολιτισμού, όπως την τέχνη, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και την καθημερινή ζωή. Τέλος, είναι *αόρατες* αφού λόγω της ευρείας διάδοσής τους, συχνά τις θεωρούμε αυτονόητες και δεν τις αντιλαμβανόμαστε συνειδητά. Ωστόσο, αυτές οι κυρίαρχες αφηγήσεις μπορούν να γίνουν ορατές όταν τις παραβιάζουμε ή τις αμφισβητούμε. Η αμφισβήτηση ή η παραβίαση των κυρίαρχων αφηγήσεων μπορεί να αποτελέσει το έναυσμα για τον επαναπροσδιορισμό ή την αλλαγή τους. Όταν αυτές οι παραβιάσεις γίνονται πιο συχνές ή κοινωνικά αποδεκτές, μπορεί να αναδυθούν νέες, εναλλακτικές αφηγήσεις (Βλειώρας & συν., 2025).

1.5. Η παρούσα έρευνα

Η παρούσα έρευνα στοχεύει να διερευνήσει τα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα:

1. Πώς βιώνουν την εμπειρία του coming out τους τα queer άτομα στην Ελλάδα;
2. Τι θα συμβούλευαν άλλα queer άτομα σε σχέση με ένα πιθανό coming out τους;

Η εμπειρία του coming out αποτελεί μια πολυσύνθετη διαδικασία που επηρεάζεται από προσωπικούς, κοινωνικούς και πολιτισμικούς παράγοντες. Ωστόσο, η ελληνική πραγματικότητα παραμένει σχετικά ανεξερεύνητη σε σχέση με το πώς τα queer άτομα βιώνουν την αποκάλυψη της σεξουαλικής ή/και έμφυλης ταυτότητάς τους στο ευρύτερο κοινωνικό τους περιβάλλον. Η παρούσα μελέτη επιχειρεί να φωτίσει πλευρές του coming out μέσα από τις αφηγήσεις νεαρών queer ατόμων.

2. Μεθοδολογία

2.1. Δήλωση θέσης

Η ερευνήτρια και συγγραφέας της παρούσας εργασίας είμαι cis queer γυναίκα. Κατά τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας και τη συγγραφή της εργασίας είμαι 21 ετών και φοιτήτρια του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Κατά την διάρκεια των ακαδημαϊκών μου σπουδών, ανακάλυψα την αγάπη μου για την ψυχολογία και τις κοινωνικές επιστήμες. Είμαι ευαισθητοποιημένη σε ζητήματα που αφορούν την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα και υποστηρίζω την δημιουργία μιας κοινωνίας που δεν περιθωριοποιεί και δεν στιγματίζει, αλλά που αγκαλιάζει όλα τα μέλη της. Η ηλικία, οι σπουδές, το φύλο, η σεξουαλική ταυτότητα και τα ενδιαφέροντα μου συντέλεσαν στην επιλογή του θέματος της παρούσας έρευνας και επηρέασαν τον τρόπο προσέγγισης αυτού, με τρόπους που είναι δύσκολο να ελεγχθούν.

2.2. Συμμετέχοντα άτομα

Στην έρευνα, συμμετείχαν δέκα άτομα που αντιλαμβάνονται την ταυτότητα τους/ αυτοπροσδιορίζονται ως queer. Τα συμμετέχοντα άτομα προσεγγίστηκαν με την μέθοδο της χιονοστιβάδας. Το ηλικιακό τους εύρος ήταν από 20 έως 23 ετών. Κατά τη συμμετοχή τους στην έρευνα, τα εννέα άτομα βρίσκονταν σε διαδικασία προπτυχιακών σπουδών σε μια ποικιλία κλάδων, ενώ ένα άτομο είχε ολοκληρώσει τις προπτυχιακές του σπουδές ένα μήνα νωρίτερα. Όσον αφορά την ταυτότητα φύλου τους, κατά τη συμμετοχή τους στην έρευνα, έξι άτομα αυτοπροσδιορίζονταν ως γυναίκες, δύο χρησιμοποιούσαν τον όρο μη δυαδικό άτομο, ένα άτομο αυτοπροσδιοριζόταν ως cis άντρας και ένα ως trans άντρας. Στον Πίνακα 1 καταγράφονται τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ατόμων καθώς και το ψευδώνυμο επιλογής τους με σκοπό τη διατήρηση της ανωνυμίας τους.

Πίνακας 1. Προτιμώμενο ψευδώνυμο και δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων ατόμων (N = 10)

Ψευδώνυμο	Κοινωνικό φύλο	Ηλικία	Μορφωτικό επίπεδο	Ηλικία γονέα α'	Μορφωτικό επίπεδο γονέα α'	Ηλικία γονέα β'	Μορφωτικό επίπεδο γονέα β'	Τόπος διαμονής
Ροζαλία	Γυναίκα	22	Φοιτήτρια	58	Απόφοιτος ΑΕΙ	54	Απόφοιτη Λυκείου	Αστικό περιβάλλον
Φραουλίσκος	Αντρας	21	Φοιτητής	50	Απόφοιτος ΑΕΙ	47	Απόφοιτος ΤΕΙ	Αστικό περιβάλλον
Χλόη	Γυναίκα	21	Φοιτήτρια	54	Απόφοιτη Γενικού Λυκείου	55	Απόφοιτος Τεχνικού Λυκείου	Ημι-αστικό περιβάλλον
Λόλα	Γυναίκα	22	Φοιτήτρια	60	Απόφοιτος Ιδιωτικής Σχολής	57	Απόφοιτη ΑΕΙ	Αστικό περιβάλλον
Τουλίπα	Γυναίκα	20	Φοιτήτρια	49	Απόφοιτος Γυμνασίου	46	Απόφοιτη ΙΕΚ	Αστικό περιβάλλον
Emmie	Γυναίκα	21	Φοιτήτρια	52	Απόφοιτη Γυμνασίου	54	Απόφοιτος Λυκείου	Αστικό περιβάλλον
Γωγώ	Γυναίκα	21	Φοιτήτρια	51	Απόφοιτη ΙΕΚ	60	Απόφοιτος Γυμνασίου	Αστικό περιβάλλον
Chris	Trans άντρας	23	Φοιτητής	52	Απόφοιτος Τεχνικού Λυκείου	48	Φοιτήτρια ΑΕΙ	Ημι-αστικό περιβάλλον
Eddie	Μη δυαδικό	22	Φοιτητό	48	Απόφοιτος Επαγγελματικού Λυκείου	46	Απόφοιτος ΙΕΚ	Αστικό περιβάλλον
Πιτσιρίκος	Μη δυαδικό	22	Απόφοιτο	62	Απόφοιτος Τεχνικού Λυκείου	59	Απόφοιτος ΑΕΙ	Αστικό περιβάλλον

2.3. Διαδικασία και μέσα συλλογής δεδομένων

Τα δεδομένα για την παρούσα έρευνα συλλέχθηκαν κατά την περίοδο από τον Απρίλιο ως τον Μάιο του 2025. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή των δεδομένων ήταν η ημι-δομημένη ατομική συνέντευξη. Όλες οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν σε ώρα, μέρα και μέρος που επέλεξαν τα συμμετέχοντα άτομα σε συνεννόηση με την ερευνήτρια. Οι εννέα συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν διά ζώσης και η μία διαδικτυακά, με την μορφή βιντεοκλήσης, λόγω διαμονής του ατόμου σε διαφορετική πόλη της Ελλάδας. Όλες οι συνεντεύξεις καταγράφηκαν μέσω του κινητού τηλεφώνου της ερευνήτριας και απομαγνητοφωνήθηκαν από την ίδια. Η διάρκεια των συνεντεύξεων κυμαίνεται από 15 έως 48 λεπτά (μέση διάρκεια = 27 λεπτά). Η συνέντευξη αποτελούνταν από τρία μέρη. Στο πρώτο μέρος, τα άτομα υπέγραφαν ένα έγγραφο ενημέρωσης και συγκατάθεσης συμμετοχής στην έρευνα (βλ. Παράρτημα). Κατόπιν καταγράφονταν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά τους (κοινωνικό φύλο, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο, ηλικία γονέα α', ηλικία γονέα β', μορφωτικό επίπεδο γονέα α', μορφωτικό επίπεδο γονέα β', τόπος διαμονής) καθώς και ένα ψευδώνυμο με το οποίο θα καταγράφονταν οι απαντήσεις τους για λόγους διατήρησης της ανωνυμίας. Ακολουθούσε το τελευταίο και κύριο μέρος της συνέντευξης με τρεις ερωτήσεις:

1. Το coming out είναι μία διαδικασία κατά την οποία κοινοποιούμε σε ένα ή περισσότερα άτομα τον ερωτικό ή σεξουαλικό μας προσανατολισμό. Η διαδικασία αυτή δεν είναι ίδια για όλα τα άτομα. Θα ήθελα να μου μιλήσετε για το δικό σας coming out για 20 λεπτά περίπου. Εγώ δεν θα σας διακόψω. Μπορείτε να οργανώσετε την ιστορία σας με όποιον τρόπο θέλετε και να εστιάσετε σε όποιες εμπειρίες ή σκέψεις εσείς θέλετε.
2. Μερικές φορές μπορεί να έχουμε κάποιες προσδοκίες σε σχέση με το coming out. Μπορείτε να μου πείτε πώς περιμένατε ότι θα είναι το coming out; Θα λέγατε ότι τα πράγματα πήγαν όπως τα περιμένατε ή διαφορετικά; Μπορείτε να μου εξηγήσετε λίγο παραπάνω την απάντησή σας;
3. Στην συγκεκριμένη έρευνα, ο όρος queer χρησιμοποιείται με συμπεριληπτικό τρόπο προς όλα τα άτομα που αισθάνονται μέλη της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας. Με βάση τις δικές σας εμπειρίες, τι θα θέλατε να πείτε σε άλλα queer άτομα που ίσως χρειάζονται υποστήριξη για το δικό τους coming out;

Μετά το τέλος της συνέντευξης, η ερευνήτρια ευχαριστούσε τα άτομα για τη συμμετοχή τους στην έρευνα, τους προέτρεπε να εκφράσουν αν είχαν κάποια απορία και τους ενημέρωνε πως μπορεί να τους δώσει ένα αντίγραφο της εργασίας της, αν το ήθελαν. Επτά άτομα απάντησαν ότι θα ήθελαν ένα αντίγραφο.

Στην παρούσα έρευνα εφαρμόστηκαν ποιοτικές μέθοδοι, καθώς προσφέρουν τη δυνατότητα βαθύτερης κατανόησης των σκέψεων, των ιδεών, της προσωπικότητας και των κοινωνικών εμπειριών που διαμορφώνουν τα υποκείμενα της μελέτης (Babbie, 2018). Στόχος της έρευνας δεν ήταν η εξαγωγή γενικών συμπερασμάτων που θα συνάδουν με την εμπειρία όλων των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων αλλά η σε βάθος -όσο γίνεται- διερεύνηση των εμπειριών των συγκεκριμένων ατόμων ως μελέτες περίπτωσης. Ένα από τα κύρια εργαλεία της ποιοτικής μεθοδολογίας που αξιοποιήθηκε στην παρούσα μελέτη είναι η συνέντευξη, και συγκεκριμένα η ημι-δομημένη μορφή αυτής. Η επιλογή της ημι-δομημένης συνέντευξης έγινε λόγω της αυξημένης ευελιξίας και της δυνατότητας προσαρμογής που προσφέρει, χαρακτηριστικά που κρίνονται ιδιαίτερα σημαντικά για την εις βάθος κατανόηση της ταυτότητας κάθε συμμετέχοντος ατόμου (Bryman, 2017). Λόγω αυτής της ανάγκης εμβάθυνσης στο προσωπικό βίωμα, αλλά και για να καλλιεργηθεί μια σχέση μεγαλύτερης οικειότητας και αμεσότητας ανάμεσα στην ερευνήτρια και τα άτομα που

συμμετείχαν, κρίθηκε κατάλληλο να χρησιμοποιηθεί η συνέντευξη ως μέθοδος συλλογής δεδομένων.

Η διάρθρωση των ερωτήσεων ακολουθεί μια κλιμακωτή πορεία από το γενικό προς το ειδικό, ξεκινώντας με ερωτήματα δημογραφικού χαρακτήρα και καταλήγοντας σε ερωτήσεις που εστιάζουν στα ερευνητικά ερωτήματα. Η θεματική ενότητα με τα δημογραφικά στοιχεία αποσκοπεί στη σκιαγράφηση του προφίλ του συμμετέχοντος ατόμου, παρέχοντας βασικές πληροφορίες για την καλύτερη κατανόησή του. Η επόμενη ενότητα, η οποία συνδέεται πιο άμεσα με τον πυρήνα της έρευνας, περιλαμβάνει τρεις ερωτήσεις που επικεντρώνονται στην εμπειρία του coming out, όπως αυτή βιώνεται και ερμηνεύεται από τα ίδια τα άτομα. Μέσα από αυτές τις ερωτήσεις επιδιώκεται η ανάδειξη των προσωπικών αφηγήσεων και των υποκειμενικών νοηματοδοτήσεων των queer ατόμων σχετικά με τη διαδικασία του coming out.

2.4. Θεματική ανάλυση

Η προσέγγιση των απαντήσεων έγινε υπό το πρίσμα της αναστοχαστικής θεματικής ανάλυσης. Η ανάλυση αυτή αξιοποιείται για την επεξεργασία δεδομένων που έχουν καταγραφεί σε μορφή γραπτού λόγου και, κυρίως, για την ανάλυση πληροφοριών που προέρχονται από συνεντεύξεις. Μέσω αυτής της διαδικασίας, οι ερευνήτριες και οι ερευνητές οργανώνουν τα δεδομένα δημιουργώντας κωδικούς και θεματικές κατηγορίες με βάση τις απαντήσεις των συμμετεχόντων. Πρόκειται για μια απαιτητική και πολύπλοκη μέθοδο, η οποία χρειάζεται αρκετό χρόνο, κόπο αλλά και εξειδικευμένη γνώση, ώστε να περιορίζονται τα σφάλματα και να εξασφαλίζεται η αξιοπιστία των συμπερασμάτων (Γαλάνης, 2018). Η συγκεκριμένη μέθοδο ανάλυσης προτιμήθηκε, καθώς θεωρήσαμε ότι ταιριάζει καλύτερα στην έρευνά μας, μιας και αξιοποιεί την υποκειμενική οπτική της ερευνήτριας ως σημαντικό εργαλείο. Δεδομένου ότι η ανάλυση επικεντρώνεται στη βιωμένη εμπειρία και στις ιδέες των συμμετεχόντων ατόμων, η προσέγγιση ήταν επαγωγική και επικεντρωμένη στο φανερό, δηλωμένο νόημα. Παρόλο που δεν στοχεύαμε να εστιάσουμε σε λανθάνοντα νοήματα, κατά την παρουσίαση των αποτελεσμάτων επιχειρήσαμε να συσχετίσουμε τα θέματα με πιθανές κυρίαρχες αφηγήσεις (McLean & Syed, 2015), όπως αναφέρεται και στους Βλειώρας και συν. (2025).

Η αναστοχαστική θεματική ανάλυση περιλαμβάνει έξι στάδια: την εξοικείωση με το υλικό, την κωδικοποίηση δεδομένων, την αρχική παραγωγή θεμάτων, την

ανάπτυξη και επανεξέταση θεμάτων, την επεξεργασία, τον ορισμό και την ονομασία των θεμάτων και τη συγγραφή της τελικής εργασίας. Παρότι οι φάσεις αυτές διαχωρίζονται μεταξύ τους, η διαδικασία περιλαμβάνει συχνά την επιστροφή σε προηγούμενα στάδια (Clarke & Braun, 2025). Στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης, τα βήματα αυτά εφαρμόστηκαν πολλές φορές: διαβάσαμε και κωδικοποιήσαμε τις απαντήσεις, δημιουργήσαμε, αναπτύξαμε και ξανα-εξετάσαμε τα θέματα και προχωρήσαμε στη συγγραφή, μέχρι να καταλήξουμε στις θεματικές που παρουσιάζονται στην παρούσα εργασία.

Ως πρώτο βήμα, απομαγνητοφώνησα όλες τις συνεντεύξεις στο Word. Στη συνέχεια, διάβασα προσεκτικά τις απαντήσεις της κάθε ερώτησης και τις σημειώσεις που είχα κρατήσει κατά την διάρκεια των συνεντεύξεων με σκοπό να εντοπίσω ενδιαφέροντα ή/και κοινά σημεία. Σε διαδικτυακή συνάντηση με τον επιβλέποντα καθηγητή μου, συζητήσαμε όσα είχα σημειώσει και καταλήξαμε σε μερικά πρώτα θέματα. Τέλος, κατά την συγγραφή των αποτελεσμάτων επανέλαβα την διαδικασία τρεις επιπλέον φορές καταλήγοντας σε νέα σειρά θεμάτων, την οποία μοιράστηκα με τον επιβλέπόντά μου. Η τελική συγγραφή περιέχει τα αναθεωρημένα θέματα, μετά από συζήτηση μας.

2.5. Δεοντολογία

Για την διεξαγωγή της παρούσας έρευνας, η ερευνήτρια πήρε άδεια από τη Συνέλευση του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, μετά από σχετική εισήγηση στην Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας του ιδίου Τμήματος. Η ηθική δεοντολογία διασφαλίζει την προστασία των δικαιωμάτων των συμμετεχουσών/όντων στην έρευνα. Στην παρούσα μελέτη, τηρήθηκαν πλήρως οι αρχές της ερευνητικής δεοντολογίας, γεγονός που κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικό λόγω της ευάλωτης θέσης των ατόμων.

Μετά από επικοινωνία με τα άτομα τους δόθηκε το έντυπο ενημέρωσης και συγκατάθεσης συμμετοχής στην έρευνα (βλ. Παράρτημα). Το έγγραφο αυτό περιείχε στοιχεία για το σκοπό και το πλαίσιο της έρευνας, τα αναμενόμενα οφέλη και τους πιθανούς κινδύνους ή δυσκολίες, την προστασία των προσωπικών δεδομένων και τη δυνατότητα άρνησης ή απόσυρσης της συμμετοχής τους. Στο κάτω μέρος, τους ζητούνταν να δηλώσουν ενυπόγραφα ότι αποδέχονται τη συμμετοχή τους στην έρευνα, διατηρώντας το δικαίωμα απόσυρσης από τη διαδικασία σε οποιοδήποτε στάδιο. Επιπλέον, καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας, πριν, κατά τη διάρκεια και

μετά τις συνεντεύξεις, επισημάνθηκε σε όλα τα συμμετέχοντα άτομα ότι, εάν σε οποιοδήποτε στάδιο της έρευνας αισθανθούν προσβεβλημένα, αγχωμένα, άβολα ή θεωρήσουν ότι παραβιάζεται η εμπιστευτικότητά τους, η διαδικασία θα διακοπεί άμεσα και τα δεδομένα τους θα μπορούν να αποσυρθούν από την έρευνα. Σε καμία συνέντευξη, δεν προέκυψε αυτή η ανάγκη. Μια επιπλέον δικλείδα ασφαλείας ήταν η παροχή της δυνατότητας επικοινωνίας με τον επιβλέποντα καθηγητή, σε περίπτωση που παρουσιαζόταν οποιοδήποτε ζήτημα κατά τη διάρκεια της έρευνας. Επιπλέον, διασφαλίστηκε η ανωνυμία των συμμετεχόντων ατόμων μέσω της απόκρυψης στοιχείων που θα μπορούσαν να αποκαλύψουν την ταυτότητά τους, όπως το όνομα, το οποίο αντικαταστάθηκε με ψευδώνυμο που επέλεξαν τα ίδια.

Ένα ζήτημα ηθικής και δεοντολογίας που προέκυψε κατά τη διάρκεια απομαγνητοφώνησης των συνεντεύξεων ήταν η συχνή αναφορά ονομάτων από τα συνεντευζιαζόμενα άτομα κατά την διάρκεια αφηγήσεων της ιστορίας τους. Για να αποφευχθεί η πιθανότητα να αναγνωριστεί οποιοδήποτε άτομο και να παραβιαστούν οι κανόνες της δεοντολογίας που ορίζουν να προστατεύονται τα προσωπικά δεδομένων όλων όσων αναφέρονται στην έρευνα ακόμα και μέσω έμμεσων αναφορών, κατά την απομαγνητοφώνηση, όλα τα ονόματα που αναφέρονταν στις συνεντεύξεις αντικαταστάθηκαν με τη λέξη «όνομα» εντός παρενθέσεως. π.χ. *«Γενικά είναι αστείο το ότι συνήθως ο τρόπος που οι άνθρωποι μαθαίνουν το ότι είμαι queer είναι κάπως θα έρθει μια κουβέντα για τις εποχές που γούσταρα την (όνομα), πάρα πολύ αστεία ιστορία, πριν κάνουμε παρέα. Είχα big crush την (όνομα)» - Emvie.*

3. Αποτελέσματα

Ερευνητικό ερώτημα 1: *Πώς περιγράφουν την εμπειρία του coming out τα queer άτομα στην Ελλάδα;*

Από την ανάλυση των σχετικών απαντήσεων, προέκυψαν τρία θέματα:

Θέμα α': «Το πιο δύσκολο πράγμα είναι να το πεις στους γονείς»

Θέμα β': «Χρειαζόμουν την ταυτότητα για να ξέρω τι είμαι»

Θέμα γ': «Βέβαια εντάξει συνήθεια είναι, κάνω συνέχεια coming out»

Θέμα α': «Το πιο δύσκολο πράγμα είναι να το πεις στους γονείς»

Το coming out στους γονείς αναδεικνύεται ως η πλέον απαιτητική διαδικασία για τα queer άτομα. Πολλά άτομα ανέφεραν δυσκολία να το εκφράσουν στους γονείς τους, δυσκολία που συνδέουν με έντονο φόβο απόρριψης και αβεβαιότητα για τις αντιδράσεις των τελευταίων:

«Θα μιλήσω κυρίως για φίλους, γιατί δεν έχω κάνει στους γονείς μου [...]. Για μερικά [coming out] που δεν τα έχω κάνει ακόμα και δεν ξέρω αν θα τα κάνω, δεν ξέρω πως θα πάνε και δεν ξέρω, αν θέλω να μάθω. Δηλαδή σε φάσεις που μου έκανε κάτι χαζό σκηνικά επειδή είχα γκόμενο ο μπαμπάς μου και του είπα 'Πω ρε φίλε άμα ήμουν lesbian, τι θα έκανες;' Και δαγκώθηκε άγρια και η μάνα μου ήταν πολύ... δεν ξέρω... Οπότε νομίζω πως μετά από ένα σημείο και δεν την αφορά κιόλας... νιώθω ότι είναι ... λίγο αχρείαστο...» (Γωγώ)

Η Γωγώ εκφράζει την πρόθεση της να μην κάνει coming out στους γονείς της λόγω των αντιδράσεων που θεωρεί πως θα έχουν, σκέψη που της έχει δημιουργηθεί μέσα από συζητήσεις μαζί τους.

«Οπότε, γιατί ξέρω ότι γενικά το πιο δύσκολο πράγμα είναι να το πεις στους γονείς σου για παράδειγμα εγώ ας πούμε δεν το έχω πει ακόμα στους δικούς μου.» (Πιτσιρίκος)

Αντίστοιχα, το Πιτσιρίκος αναφέρει πως το θεωρεί «το πιο δύσκολο πράγμα» και παραδέχεται πως δεν το έχει πει ακόμη στους δικούς του γονείς.

Επιπλέον, μερικά άτομα ανέφεραν δυσκολία στο να κάνουν coming out σε κάποιον από τους δύο γονείς τους. Ενδιαφέρον έχει πως σε όλα τα άτομα που

ανέφεραν αυτή τη δυσκολία, ο γονιός που τα δυσκολεύει είναι ο πατέρας. Τα άτομα αυτά επέλεξαν είτε να το πουν πρώτα στη μητέρα τους και αργότερα στον πατέρα τους είτε να το πουν στη μητέρα τους αλλά όχι στον πατέρα τους. Σε κάποιες περιπτώσεις, είναι η μητέρα που ενθαρρύνει τα άτομα να μην κάνουν coming out στον πατέρα τους. Για παράδειγμα, η Χλόη είπε:

«Και μου είπε μην το πεις στον πατέρα σου ποτέ. Δεν το έχω πει ακόμα δύο χρόνια μετά από τότε.» (Χλόη)

Σε κάποιες άλλες περιπτώσεις, η επιλογή να μην κάνουν coming out στον πατέρα τους είναι επιλογή των ίδιων των ατόμων. Για παράδειγμα, η Emvie φαίνεται να επιλέγει να μην κάνει coming out στον πατέρα της, λόγω της πιθανής άσχημης αντίδρασης:

«Δηλαδή okay στον πατέρα μου δεν θα το πω, δεν χρειάζεται. Άμα χρειαστεί θα το πω. Γιατί ο πατέρας μου δεν θα έχει καλή αντίδραση.» (Emvie)

Το coming out στους γονείς μπορεί να χρειαστεί να γίνει πάνω από μία φορά. Για παράδειγμα, ο Chris χρησιμοποίησε τη λέξη «υπενθύμιση» για το τονίσει αυτό:

«Οπότε σε διάφορες φάσεις πρέπει να γίνει αυτή η υπενθύμιση ας πούμε, του ξέρετε θα ήθελα πάρα πολύ να με φωνάζετε με το όνομά μου ή να μου μιλάτε στο αρσενικό θα τανε πολύ ωραία...» (Chris)

Αντίστοιχα, η Emvie περιγράφει πώς η μητέρα ζητά επιβεβαίωση ότι ισχύουν αυτά που είπε στο coming out της:

«Σε κάποια φάση πρέπει να με ρώτησε (η μαμά) είναι ακόμα οι προτιμήσεις σου αυτές; Λέω ναι.» (Emvie)

Στο απόσπασμα αυτό φαίνεται σαν η μητέρα, παρότι έχει ήδη γνώση της σεξουαλικότητας του παιδιού της, να επανέρχεται μετά από κάποιο χρονικό διάστημα, ωθώντας τη συμμετέχουσα να αναπαράγει εκ νέου την ίδια συζήτηση.

Τέλος, σε κάποιες περιπτώσεις, οι γονείς φαίνεται να αγνοούν, όπως είπε η Ροζαλία, ή να αρνούνται, όπως είπε ο Chris, τη δήλωση που έκαναν τα παιδιά τους σε σχέση με τη σεξουαλικότητα ή και το φύλο τους:

«Οι γονείς όμως όπως είπα το αγνόησαν οπότε θα χρειαστεί να τους ξανακάνω σε κάποια φάση. [...] Θα πρέπει να το ξανακούσουν.» (Ροζαλία)

«Έχω κάνει πάρα πολλά coming out στους γονείς μου δεν τα θυμάμαι όλα. [...] Που δεν ξέρω, εγώ δεν τα μετράω ακριβώς ως coming out γιατί δεν ήτανε ο τύπος του θα κάτσουμε και θα μιλήσουμε και θέλω να σας πω αυτό. Το ξέρουν, είναι σε άρνηση οπότε είναι σαν να το ξεχνάνε και πρέπει να το επαναλάβουμε ξανά και ξανά και ξανά και ξανά... Οπότε σε διάφορες φάσεις πρέπει να γίνει αυτή η υπενθύμιση ας πούμε...» (Chris)

Θέμα β': «Χρειαζόμουν την ταυτότητα για να ξέρω τι είμαι»

Σημαντική διαφοροποίηση αναδεικνύεται στην ικανοποίηση της ανάγκης των queer ατόμων για κοινότητα και στην χρήση ταμπελών για τον αυτοπροσδιορισμό τους. Ενώ κάποια από τα άτομα αναφέρουν πως δεν χρησιμοποιούν ταμπέλες για να προσδιορίσουν την σεξουαλικότητα ή το φύλο τους, για άλλα είναι πολύ σημαντική η έννοια της ομάδας και η αίσθηση του να ανήκουν κάπου. Για παράδειγμα, στο παρακάτω απόσπασμα, ο Chris περιγράφει ακριβώς αυτή την ανάγκη για κοινότητα και την αναζήτησή της ταυτότητας του:

«Γενικά σε όλη αυτή τη διαδικασία και με τη σεξουαλικότητα και με το φύλο στη συνέχεια διάβαζα πάρα πολύ τα πάντα ό,τι σεξουαλικότητα υπάρχει ό,τι φύλο υπάρχει μέχρι να βρω τι μου ταιριάζει και τι είμαι, γιατί είμαι από τους ανθρώπους που ήθελαν απεγνωσμένα πολύ να έχουν μία ταμπέλα. Χρειαζόμουν πάρα πολύ την ταυτότητα για κάποιο λόγο, για να ξέρω τι είμαι, οπότε μέχρι, σε εκείνη τη φάση, μέχρι να καταλάβω τι είμαι δεν μπόρεσα να ηρεμήσω τέλος πάντων αυτό πήρε πάρα πολύ χρόνο προφανώς...» (Chris)

Με τη φράση «να ξέρω τι είμαι» ο Chris εκφράζει μια ανάγκη του για αυτοπροσδιορισμό. Η αναφορά στην «ηρεμία» που δεν είχε όσο έψαχνε την ταυτότητά του ξεκλειδώνει μια επιπλέον διάσταση στην έννοια της ταμπέλας και

συνδέει το coming out με την ψυχική του υγεία. Αντίθετα, άλλα άτομα αναφέρονται στις ταμπέλες ως κοινωνικές κατασκευές και φαίνεται να αποφεύγουν την χρήση τους.

«Εεεε στο λύκειο κατάλαβα ότι μ' άρεσαν οι γυναίκες, εε στην αρχή δεν είχα καταλάβει ότι δεν μ' άρεσαν οι άντρες, εε αλλά αυτό είναι κάτι το οποίο ακόμα ψάχνομαι γιατί δεν είμαι σίγουρη για τη σεξουαλικότητά μου, θεωρώ ότι στην σεξουαλικότητα δεν είναι και το πιο βοηθητικό πράγμα να βάζουμε ταμπέλες με πολύ στενά όρια [...] Οι ταμπέλες αυτές είναι κοινωνικές κατασκευές.»
(Ροζαλία)

Η Ροζαλία φαίνεται να ψάχνει να καταλάβει αν θέλει ταμπέλες στη ζωή της ή όχι, αν και καταλήγει στο ότι δεν τις θεωρεί ιδιαίτερα βοηθητικές. Η Emvie, στο απόσπασμα που ακολουθεί, φαίνεται να ξέρει ότι δεν της ταιριάζουν τα κουτάκια και για αυτήν η ταμπέλα δεν απαραίτητη.

«Εγώ δεν είμαι φαν της ταμπέλας, του να θες να μπεις μέσα σε κάποιο κουτάκι υποχρεωτικά. Το κουτάκι μου το πέταξα, δεν θυμάμαι καν πότε. Οι περισσότεροι φίλοι μου δεν είναι σε κουτάκια, σε ταμπέλες.» (Emvie)

Η Τουλίπα αποτελεί μια τρίτη περίπτωση που διαφέρει από τις δύο προηγούμενες, αφού αναφέρει ότι ναι μεν δεν βάζει απαραίτητα ταμπέλες και θεωρεί την σεξουαλικότητα «φλου» αλλά θα αναφέρει την σεξουαλικότητά του στον κοινωνικό περίγυρο:

«Κοίτα πιο πολύ καταλήγω στο ότι είμαι bi, αλλά τύπου ξέρω ότι τείνω πιο πολύ στο ανδρικό φύλο, αλλά θα μου αρέσουνε και κοπέλες, θα τύχει να μου αρέσουν και κοπέλες, αυτό. Απλά δεν ξέρω, το έχω πολύ στο φλου στο μυαλό μου. Δεν βάζω απαραίτητα ταμπέλα αλλά θα το αναφέρω γενικά. Θα πω okay μου αρέσουν και κοπέλες, δηλαδή ο σύντροφός μου το γνωρίζει.» (Τουλίπα)

Θέμα γ': «Συνήθεια είναι, κάνω συνέχεια coming out»

Το coming out δεν αποτελεί μια εφάπαξ διαδικασία, αλλά μια επαναλαμβανόμενη πρακτική στην πορεία ζωής ενός queer ατόμου. Κάθε φορά που ένα άτομο επιλέγει να

μοιραστεί την ταυτότητά του με κάποιο νέο άτομο (π.χ. οικογένεια, γιατρούς κ.α.), ουσιαστικά κάνει ένα νέο coming out. Για κάποια άτομα, αυτή η επαναληψιμότητα της διαδικασίας την καθιστά όλο και πιο εύκολη:

«Βέβαια εντάζει συνήθεια είναι, κάνω συνέχεια coming out π.χ. στη σχολή γιατί γνωρίζω συνέχεια καινούργια άτομα.» (Ροζαλία)

Εδώ, η Ροζαλία περιγράφει πώς η γνωριμία με καινούργια άτομα είναι ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο κάνει με ευκολία coming out. Από την άλλη, η Λόλα αναφέρεται επίσης σε πολλές γνωριμίες με νέα πρόσωπα στο Πανεπιστήμιο, αλλά στις γνωριμίες αυτές δεν κάνει coming out, αλλά δηλώσεις που κάνουν σαφή τη σεξουαλικότητά της, χωρίς να χρειάζεται να αυτοπροσδιοριστεί ως lesbian:

«Μετά, ήρθα στο πανεπιστήμιο και σταμάτησα πλέον να κάνω coming out σε ανθρώπους...εε...σταμάτησα, έγινε πλέον μέρος του εαυτού μου, οπότε θα το ανέφερα casually στις συζητήσεις που θα έκανα με τους ανθρώπους...και πλέον όταν γνωρίζω άτομα πολύ πιο εύκολα, όχι πολύ πιο εύκολα, πλέον δεν με νοιάζει καν, δηλαδή είναι από τα πρώτα πράγματα που θα ειπωθούν, θα πω πράγματα για την πρώην μου, δεν θα πω είμαι lesbian εκτός αν με ρωτήσουν, αλλά βγαίνει πιο φυσικά και τα τελευταία μεγάλα coming out που έχω κάνει ήταν στους γονείς μου που ήταν τον τελευταίο χρόνο και στους δύο...» (Λόλα)

Αν και για κάποια άτομα, όπως η Ροζαλία και η Λόλα, το coming out γίνεται συνήθεια και σταματά να τα απασχολεί μετά από κάποιο διάστημα, για κάποια άλλα άτομα μερικά coming out μπορεί να παραμένουν δύσκολα. Για παράδειγμα, η Χλόη περιγράφει πώς αντιμετωπίστηκε από τον τότε σύντροφό της με δυσπιστία και απορία και πώς αυτό οδήγησε σε σοβαρές εντάσεις στην σχέση τους:

«Οπότε ξαναμπήκα σε σκέψεις και τότε με τον (όνομα) ήμασταν δύο χρόνια μαζί και πήρα την απόφαση να του το ξαναπώ [...] εε τσακωθήκαμε πάρα πολύ άσχημα. Γιατί αυτός υποστήριζε ότι μου αρέσει κάποια άλλη για να το έχω συνειδητοποιήσει αυτό τώρα και δεν βγάζει αλλιώς νόημα. Οπότε δεν πήγε πολύ καλά αυτό αλλά εγώ συνέχισα να το υποστηρίζω [...]. Οπότε απλά τσακωνόμασταν και δεν το πίστευε μου έλεγε δεν είσαι bi. » (Χλόη)

Ερευνητικό ερώτημα 2: *Τι θα συμβούλευαν άλλα queer άτομα σε σχέση με ένα πιθανό coming out τους;*

Από την ανάλυση των σχετικών απαντήσεων, προέκυψαν τέσσερα θέματα:

Θέμα α': «Χρειάζεται κάποια προφύλαξη»

Θέμα β': «Δεν τους χρωστάς το coming out σου»

Θέμα γ': «Δεν είναι η ταυτότητα μας, είναι μονάχα ένα κομμάτι της»

Θέμα δ': «Όλα θα πάνε καλά»

Θέμα α': «Χρειάζεται κάποια προφύλαξη»

Αρκετά από τα άτομα αναφέρουν πως όταν το οικογενειακό περιβάλλον έχει ομοφοβικές ή τρανσφοβικές και κακοποιητικές προς την κοινότητα απόψεις, ίσως το coming out είναι προτιμότερο να μην γίνει. Με αυτόν τον τρόπο προστατεύεται το queer άτομο από ενδεχόμενες επιβαρυντικές ή επικίνδυνες συνθήκες. Το coming out δεν αποτελεί προϋπόθεση αλλά μέρος της ευρύτερης ταυτότητας του ατόμου το οποίο θα επιλέξει πότε, εάν, πώς και με ποι@ θα το μοιραστεί.

«Δεν χρειάζεται να τα ξέρουν όλοι όλα. Δεν χρειάζεται να κάνουμε coming out σε όλους. Δεν είναι ανάγκη επειδή ο μπαμπάς σου είναι ο μπαμπάς σου να του κάνεις coming out γιατί πολύ απλά δεν είναι αυτό που μας καθορίζει σαν άτομα... Οπότε θα έλεγα ότι αν οι καταστάσεις είναι τόσο δύσκολες με γονείς ειδικά δεν χρειάζεται. Απλά δεν χρειάζεται να το κάνεις... Άμα ζορίζουν πολύ τα πράγματα κάποια πράγματα δεν χρειάζεται να τα ξέρουν όλοι.» (Χλόη)

Η Χλόη υπογραμμίζει πως, ειδικά σε δύσκολες οικογενειακές συνθήκες, η αυτοπροστασία μπορεί να είναι σημαντικότερη από την αποκάλυψη. Ο Πιτσιρίκος αναγνωρίζει ότι η αποκάλυψη στους γονείς είναι το πιο δύσκολο βήμα και απαιτεί προσοχή.

«Οπότε, γιατί ξέρω ότι γενικά το πιο δύσκολο πράγμα είναι να το πεις στους γονείς σου για παράδειγμα που εγώ ας πούμε δεν το έχω πει ακόμα στους δικούς μου. Θέλει προσοχή δηλαδή και ας είναι οι γονείς σου αλλά ταυτόχρονα...Πότε δεν ξέρεις...» (Πιτσιρίκος)

Τα συμμετέχοντα άτομα επεσήμαναν την ανάγκη ύπαρξης προϋποθέσεων πριν το coming out. Το παρακάτω απόσπασμα φέρνει στο προσκήνιο τον οικονομικό παράγοντα και τον θέτει στο επίκεντρο της διαπραγμάτευσης για το αν και πότε θα συμβεί το coming out. Φαίνεται υψίστης σημασίας για τα άτομα η οικονομική ανεξαρτησία πριν την πραγματοποίηση του coming out.

«Δεν χρειάζεται να κάνεις coming out... Επίσης πιστεύω ότι πολλά παιδιά που είναι σε unsafe situations θέλουν να κάνουν coming out γιατί έχουν ελπίδες για τους γονείς τους. Αλλά πιστεύω ότι είναι καλύτερο να μην κάνεις coming out άμα δεν είσαι σε κατάσταση που ξέρεις ότι είσαι safe σίγουρα 100%... Οπότε πιστεύω ότι άμα δεν έχεις αυτή την υποστήριξη και δεν ξέρεις σίγουρα το ότι είσαι ok με το να κάνεις coming out, ότι δεν χρειάζεται δεν πιστεύω ότι υπάρχει λόγος να βιαστεί κάποιος για κάποιο λόγο. Δηλαδή εγώ που έκανα coming out ήξερα ότι ok, στη χειρότερη ξέρω εγώ έχω φίλους, μπορώ να πάω να μείνω, έχω λεφτά, έχω διαμέρισμα εκτός του σπιτιού μου δηλαδή είχα αυτή την υποστήριξη. Οπότε πιστεύω ότι άμα δεν έχεις αυτή την υποστήριξη και δεν ξέρεις σίγουρα ότι είσαι ok με το να κάνεις coming out, δεν χρειάζεται δηλαδή δεν πιστεύω ότι υπάρχει λόγος να βιαστεί κάποιος για κάποιο λόγο.» (Eddie)

Ο Eddie εκφράζει την άποψη ότι η απόφαση για coming out συνδέεται στενά με το κατά πόσο το άτομο διαθέτει ένα υποστηρικτικό περιβάλλον πέρα από την οικογένεια του (φίλους, οικονομική ανεξαρτησία, χώρο διαμονής). Αν δεν υπάρχει αυτή η δικλείδα ασφαλείας θεωρεί πως δεν υπάρχει λόγος να επισπευσθεί το coming out και τονίζει τη σημασία της προσεκτικής επιλογής της χρονικής στιγμής.

«Και θεωρώ κάνε το σε ένα περιβάλλον που να νιώθεις ασφαλής και αν είναι ένα περιβάλλον στο οποίο μπορεί να σου δημιουργήσει κακό ή οτιδήποτε, όσο δύσκολο κι αν είναι να το κρατάς, ίσως για δικιά σου ασφάλεια να μην το πεις και να το πεις όταν θα μπορούσες να είσαι ας πούμε [...] οικονομικά ανεξάρτητος ή οτιδήποτε για να μην σου προκληθεί πιο μεγάλο πρόβλημα.» (Γωγώ)

Η Γωγώ θέτει στη συζήτηση την περίπτωση να μην συμβεί το coming out όταν συντρέχουν λόγοι που σχετίζονται με την σωματική ακεραιότητα του ατόμου. Σε αυτό φαίνεται να συμφωνεί και ο Chris που εστιάζει στην σημασία της ανεξαρτησίας πριν την συζήτηση με τους γονείς προκειμένου να αποφευχθούν δυσχερείς καταστάσεις.

«Αν και είναι αρκετά επίπονο οπότε νομίζω η συμβουλή μου είναι να είναι σίγουρα πριν μιλήσουν και να είναι πολύ καλά ψυχολογικά προετοιμασμένα για το τι μπορεί να συμβεί γιατί όλα είναι πιθανά δηλαδή στην περίπτωση του coming out στην οικογένεια. Νιώθω ότι ιδανικά πρέπει να είσαι ανεξάρτητο πριν τους μιλήσεις για να μην αγχώνεσαι για τίποτα ό,τι και να συμβεί.» (Chris)

Αντίστοιχα, η Γωγώ τονίζει ότι η προστασία του εαυτού προέχει έναντι της αποκάλυψης της ταυτότητάς του ατόμου. Απενοχοποιεί το ψέμα ως θεμιτό μέσο επιβίωσης και υπογραμμίζει πως προέχει η ανάγκη ασφάλειας και αυτοσυντήρησης από το coming out.

«Καλύτερα πες ψέματα από κινδύνεψε γιατί κιόλας δεν είναι κακό να πεις ψέματα για κάτι τέτοιο αν είναι να προστατεύσεις τον εαυτό σου μην το βλέπεις σαν να είναι κάτι ανήθικο ή λάθος γιατί είναι μέθοδος επιβίωσης είναι αυτοσυντήρηση όπως είπε και η κοπέλα που βγαίνω. Οπότε ναι είναι μέθοδος αυτοσυντήρησης και είναι λογικό και δεν χρειάζεται κανείς να νιώθει άσχημα για αυτό.» (Γωγώ)

Ο Chris επισημαίνει την αξία ενός υποστηρικτικού περιβάλλοντος, καθώς αυτό προσφέρει ενδυνάμωση και μειώνει το αίσθημα απομόνωσης που πιθανόν νιώθει το queer άτομο. Υπογραμμίζει ωστόσο ότι εάν το περιβάλλον δεν είναι φιλικό, η επιλογή της σιωπής και της απόκρυψης μπορεί να αποβεί ασφαλέστερη, δείχνοντας έτσι την προτεραιότητα στην προστασία του ίδιου του ατόμου.

«Θα έλεγα το σκεφτούν καλά πριν μιλήσουν... Εντάξει είναι ανάλογα και το πού θα μιλήσεις εννοώ αν ξέρουν ότι η αντίδραση θα είναι καλή, το να μιλήσεις και να έχεις ανθρώπους δίπλα σου που σε στηρίζουν και σε αποδέχονται είναι πάρα πολύ βοηθητικό. Νιώθεις λιγότερο μόνος μέσα σε αυτό το χάος που συμβαίνει

στην αρχή... Τώρα αν το περιβάλλον δεν είναι υποστηρικτικό, δεν ξέρω, εγώ σκέφτηκα πολλές φορές ότι είναι καλύτερο να μην το πεις καθόλου και να το κρύψεις...» (Chris)

Τα συμμετέχοντα άτομα αναγνωρίζουν ότι το coming out δεν είναι μια πράξη που μπορεί να γίνει βιαστικά και άκριτα αλλά με γνώμονα την ασφάλεια του ατόμου. Αναφέρθηκαν επίσης, στην σημασία της προετοιμασίας του εαυτού για αυτό το σημαντικό και επίπονο βήμα. Η προετοιμασία αυτή περιλαμβάνει και μια εσωτερική διεργασία αυτό-προετοιμασίας, όπως αναφέρει η Ροζαλία, προκειμένου να προβλέψει το άτομο στο μέγιστο δυνατό τα πιθανά σενάρια και να βεβαιωθεί πως είναι ψυχολογικά έτοιμο να τα αντιμετωπίσει.

«Τώρα όσον αφορά το coming out των άλλων queer ατόμων χρειάζεται ψυχική προετοιμασία αυτό θα πω σίγουρα ότι κάνε το και μια φορά στο κεφάλι σου με το άτομο που θέλεις να κάνεις coming out. Να δεις στο κεφάλι σου πως θα πάει χωρίς να βάζεις απαραίτητα το κακό στο μυαλό σου. Απλά να έχεις προετοιμαστεί να μην σε πιάσει τίποτα εξ'απροόπτου. Αυτό το οποίο έκανα όντως με την μαμά μου ήταν να σκεφτώ τι θα μπορούσε να πει να τα έχω ακούσει ήδη στο κεφάλι μου μια φορά και μετά να πάω και να τα ακούσω ζωντανά να μου είναι λίγο λιγότερο βαριά [...]. Σκέφτηκα να μιλάω στη μαμά μου και να απαντάει.» (Ροζαλία)

Θέμα β': «Δεν τους χρωστάς το coming out σου»

Ένας κοινός άξονας που αναπτύσσεται στις απαντήσεις των συμμετεχόντων είναι η έμφαση στο coming out ως προσωπική επιλογή. Το coming out δεν αποτελεί υποχρέωση απέναντι στους άλλους αλλά μια πράξη αποκλειστικά από και για το ίδιο το queer άτομο.

«Εγώ έχω να πω ότι το coming out γενικά δεν είναι για κανένα άλλο άτομο πέρα από το εαυτό σου, δεν χρωστάς τίποτα σε κανέναν για να το πεις, οπότε μέσα σε αυτό το δεν χρωστάς σε κανέναν καμία εξήγηση.» (Πιτσιρίκος)

Ο Πιτσιρίκος εστιάζει στο το coming out είναι προσωπική υπόθεση και δεν αφορά κανέναν πέρα από το ίδιο το άτομο, ενώ ο Eddie επικεντρώνεται περισσότερο

στην αποδόμηση της ιδέας ότι οι άλλοι μπορούν να απαιτήσουν ή να επιβάλουν αυτήν την πράξη και την απενοχοποίηση των συναισθημάτων που μπορεί να βιώνουν τα queer άτομα για το ζήτημα.

«Κοίτα, πιστεύω ότι σίγουρα δεν χρειάζεται να κάνεις coming out. Δεν χρειάζεται να κάνεις coming out. Δεν το... Δηλαδή είναι κάτι που θα το κάνεις άμα θέλεις εσύ για τον εαυτό σου και κανένας δεν είναι δεν μπορεί να κάνει demand το ότι πρέπει να μου πεις εσύ ξέρω γω θα το κάνεις ντε και καλά δηλαδή, δεν το χρωστάς σε κανέναν να κάνεις coming out άμα δε θέλεις, εεεε...» (Eddie)

Θέμα γ': «Δεν είναι η ταυτότητα μας, είναι μονάχα ένα κομμάτι της»

Στις απαντήσεις των ατόμων φαίνεται η απομυθοποίηση του coming out και συγκεκριμένα η παρουσίαση αυτού ως ένα μόνο κομμάτι της ταυτότητας των ατόμων και της ζωής, όχι ως τον απόλυτο καθοριστικό παράγοντα.

«Δεν είναι η ταυτότητά μας. Είναι ένα μέρος της. Δεν ξέρω αν είναι αυτό δικό μου θέμα, επειδή εγώ δεν το χω πει στον μπαμπά μου για παράδειγμα. Δεν ξέρω αν θα το πω... Παρόλα αυτά ε σε φίλους και τα λοιπά δεν θα έπρεπε να τίθεται καν θέμα συζήτησης και αν κάποιος φίλος δεν το δέχεται ή θεωρείτε ότι θα έχετε θέμα τότε να αναθεωρήσετε τους φίλους σας.» (Χλόη)

Η Χλόη θεωρεί το coming out όχι ως κεντρικό στοιχείο της ταυτότητας, αλλά ως μόνο ένα μέρος της. Αν και φαίνεται διστακτική για την περίπτωση της οικογένειας, επισημαίνει ότι σε φιλικό επίπεδο δεν θα έπρεπε να τίθεται ζήτημα αποδοχής και εάν προκύπτει αυτό αποτελεί αφορμή για αναθεώρηση των σχέσεων αυτών.

«Εννοείται πως ένα τόσο μεγάλο βήμα θα φαίνεται πάρα πολύ αγχωτικό και φαίνεται πάρα πολύ ουσιώδες του στυλ ότι είναι πολύ σημαντικό για μένα αυτό το βήμα του να κάνω coming out σε άτομα γιατί θα αλλάξω την πορεία της ζωής μου. Μπορεί να φαίνεται έτσι αλλά δεν είναι... Είναι ένα κομμάτι της ζωής... (Φραουλίτσος)

Αντίστοιχα, ο Φραουλίτσος το παρουσιάζει απλώς ένα κομμάτι της ζωής και όχι κάτι και όχι ως κάτι που καθορίζει ολόκληρη τη ζωή, αλλά αναγνωρίζει ότι το coming out μπορεί να βιώνεται ως κρίσιμο και αγχωτικό βήμα από τα queer άτομα.

Θέμα δ': «Όλα θα πάνε καλά»

Η τελευταία θεματική που εντοπίστηκε στις απαντήσεις των ατόμων αφορά ένα μήνυμα αισιοδοξίας προς άλλα queer άτομα και προκειμένου να μεταδώσουμε λίγη ελπίδα σε κάποιο που ίσως την χρειάζεται οι παραθέσεις που ακολουθούν είναι αρκετές. Τα άτομα εστιάζουν εδώ στην ανάδειξη της αποδοχής προς τον εαυτό ως θεμέλιο για το coming out.

Η Τουλίπα τονίζει ότι προτεραιότητα μας είναι η αγάπη προς τον ίδιο μας τον εαυτό και ότι οι άνθρωποι που αγαπούν πραγματικά θα βρουν τον δικό τους τρόπο να στηρίζουν.

«Το θέμα είναι εμείς να αγαπάμε τον εαυτό μας και να τον αγκαλιάζουμε στην τελική και όσοι άλλοι μας αγαπάνε θα το κάνουν το δικό τους τρόπο.»
(Τουλίπα)

Για την Ροζαλία το πιο σημαντικό είναι ο ίδιος μας ο εαυτός και η εικόνα που έχει το ίδιο το άτομο για τον εαυτό του. Ακόμα κι αν οι αντιδράσεις των άλλων δεν είναι οι επιθυμητές, προέχει η εσωτερική συμφιλίωση με τη σεξουαλικότητα και η αυτο-αποδοχή.

«Και θα έλεγα ακόμα και αν το κάνεις τελικά, ξέρω ότι είναι πολύ σημαντικά τα άτομα που θέλεις να κάνεις coming out αλλιώς δεν θα το σκεφτόσουν καν. Απλά σημασία έχει πως βλέπεις και εσύ τον εαυτό σου. Οπότε ακόμα και αν ο άλλος αντιδράσει κάπως που δεν θες ίσως να μην έχει τόσο σημασία το πώς σε βλέπει ο άλλος αλλά το πώς βλέπεις εσύ τον εαυτό σου. Πρώτα έχει σημασία να είμαστε εμείς εντάξει με την σεξουαλικότητά μας και οι άλλοι είναι λίγο σε δεύτερη μοίρα.» (Ροζαλία)

Ο Φραουλίτσος θεωρεί καίρια την ύπαρξη ατόμων στον κοινωνικό περίγυρο που θα μας αποδέχονται και είναι σίγουρος πως στο τέλος «όλα θα πάνε καλά».

«Βρες άτομα γύρω σου τα οποία είναι δεκτικά και σε αγαπάνε για αυτό που είσαι... Και όλα θα πάνε καλά.» (Φραουλίτσος)

Η Emvie υποστηρίζει ότι οι «σωστοί άνθρωποι» θα παραμείνουν δίπλα στο άτομο μετά το coming out.

«Αν είναι να βγει βγαίνει θεωρώ, και μην το φοβάσαι να βγει γιατί οι σωστοί άνθρωποι θα το πάρουν σωστά [...]. Οι σωστοί άνθρωποι θεωρώ θα μείνουνε δίπλα σου.» (Emvie)

Ο Πιτσιρίκος υπογραμμίζει πως ακόμα και στο θέμα των γονέων που προβάλλεται ως δύσκολο τελικά και οι γονείς τείνουν να αποδέχονται το παιδί εφόσον υπάρχει αγάπη.

«Δηλαδή μπορεί να πάει πολύ καλύτερα από ότι πιστεύει κάποιος. Και ότι είναι απλά κομμάτι της ζωής και ότι οι γονείς μας όπως και εμείς τώρα ζούμε, οπότε πραγματικά πιστεύω ότι άμα δεν είμαι σκατάνθρωπος ο άλλος θα το δεχτεί το παιδί του ό,τι και να γίνει.» (Πιτσιρίκος)

Τέλος, η Λόλα αναδεικνύει την τάση υπερανάλυσης των queer ατόμων, τάση που κάνει το coming out να μοιάζει τρομακτικότερο απ' ό,τι είναι στην πραγματικότητα. Κυρίως βέβαια μας θυμίζει ότι η ζωή είναι μικρή για να σπαταλιέται σε μη δεκτικά πρόσωπα και περιβάλλοντα.

«Το ότι... δεν είναι τόσο δύσκολο, δεν είναι τόσο μεγάλο πράγμα όσο το θεωρούμε στο κεφάλι μας. Θεωρώ ότι ειδικά τα πρώτα come out τα σκεφτόμαστε και τα υπεραναλύουμε τόσο πολύ που γίνεται κάτι τόσο μεγάλο, κάτι τόσο τρομακτικό...Και το ξέρω ότι κάθε φορά είναι διαφορετική κατάσταση, διαφορετικό το περιβάλλον στο οποίο θα κάνεις το come out σου. Ωστόσο άμα υπάρχουν άτομα στα οποία θεωρείς εσύ ότι δεν θα αποδεχτούν αυτό που είσαι... Δεν θα το αποδεχτεί ο περίγυρος του, τότε καλύτερα δυστυχώς να αρχίσει να ψάχνει πιο queer friendly άτομα, σε πιο queer friendly χώρους. Και είναι μια πολύ μεγάλη κοινότητα και δεν αξίζει να χαράμίσουμε την ζωή

*μας σε άτομα που δεν μας δέχονται και δεν μας αγαπούν για αυτό που είμαστε...
Γιατί είναι πολύ μικρή η ζωή για να αλλάζουμε τους εαυτούς μας και να
φοβόμαστε να δείξουμε αυτό που πραγματικά είμαστε. Περισσότερη αγάπη από
περισσότερα queer άτομα. Αυτά.» (Λόλα)*

4. Συζήτηση

Το coming out αναφέρεται στη αποκάλυψη της σεξουαλικής ταυτότητας ή της ταυτότητας φύλου ενός ατόμου. Η σχετική βιβλιογραφία τονίζει τη σημασία του πολιτισμικού πλαισίου στη διαδικασία αυτή (π.χ. Hall et al., 2021). Η παρούσα έρευνα εξερευνά τη βιωμένη εμπειρία του coming out 10 queer ατόμων ηλικίας 20-23 ετών που ζουν και φοιτούν στην Ελλάδα. Οι περιγραφές των ατόμων για το coming out υπογραμμίζουν τις προκλήσεις και τις δυσκολίες αυτού του εγχειρήματος απέναντι στους γονείς. Ακόμη, αναδεικνύουν το coming out ως διαδικασία με συνέχεια και όχι ως μία στιγμή στη ζωή τους. Επιπρόσθετα όλα τα άτομα που πήραν μέρος στην έρευνα παρείχαν απλόχερα ιδέες που έχουν στόχο να βοηθήσουν άλλα queer άτομα.

Σε σχέση με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, η θεματική ανάλυση των απαντήσεων ανέδειξε τρία θέματα. Το πρώτο είναι το θέμα «Το πιο δύσκολο πράγμα είναι να το πεις στους γονείς». Η αποκάλυψη στους γονείς αναδείχτηκε ως ένα από τα πιο αγχωτικά και συναισθηματικά φορτισμένα στάδια της διαδικασίας του coming out. Τα συμμετέχοντα άτομα περιέγραψαν έντονα συναισθήματα αβεβαιότητας, φόβους για αρνητικές αντιδράσεις, απόρριψη ή απογοήτευση από την πλευρά των γονέων. Η βιβλιογραφία συμφωνεί ότι οι γονείς συχνά υιοθετούν πιο συντηρητικές απόψεις, οι οποίες διαμορφώνονται από τις πολιτισμικές και κοινωνικές επιρροές που έχουν δεχτεί, καθώς και από τη γενεαλογική απόσταση που μπορεί να τους χωρίζει από τα παιδιά τους (π.χ. Estep & Mirman, 2023). Στην ελληνική κοινωνία, όπου η οικογένεια κατέχει κεντρική θέση και η έννοια της οικογενειακής συνοχής παραμένει ισχυρή, οι προσδοκίες των γονέων συχνά έρχονται σε σύγκρουση με την ανάγκη του ατόμου για αυθεντικότητα και αποδοχή. Στις απαντήσεις αυτού του θέματος, αναδεικνύεται επίσης ο ρόλος των γονέων όχι μόνο ως αποδέκτες του coming out, αλλά και ως δευτερογενείς παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν το πότε, πώς και σε ποιον το άτομο επιλέγει να αποκαλύψει την ταυτότητά του.

Το δεύτερο θέμα, «Χρειάζομαι την ταυτότητα για να ξέρω τι είμαι», εκφράζει μία δυναμική που υπάρχει ανάμεσα στην ανάγκη για ταμπέλα και την απόρριψή της. Για ορισμένα άτομα, ο αυτοπροσδιορισμός μέσα από μια συγκεκριμένη ταυτότητα (π.χ. lesbian, gay, bi κ.λπ.) λειτουργεί ενδυναμωτικά και αποτελεί μέσο σύνδεσης με την ευρύτερη queer κοινότητα. Για άλλα, ωστόσο, η επιθυμία να αποφύγουν τις ταμπέλες σχετίζεται με την ανάγκη να διατηρήσουν την ρευστότητα ως προς την έκφραση της σεξουαλικότητας ή του φύλου τους. Η

ανάπτυξη της ταυτότητας είναι ιδιαίτερα κρίσιμο σημείο στην ζωή των ατόμων αλλά δεν ακολουθείται η ίδια διαδρομή για όλα τα άτομα. Η πορεία ανάπτυξης της ταυτότητας περιγράφηκε από τα συμμετέχοντα άτομα ως μη γραμμική, με στιγμές αμφιβολίας ή ακόμα και επαναπροσδιορισμού. Ενδεικτικά, συμμετέχουσα ανέφερε πως παλαιότερα αυτοπροσδιοριζόταν ως lesbian, ωστόσο πλέον δεν επιλέγει καμία ταμπέλα, θεωρώντας τη σεξουαλικότητά της ρευστή. Σε συμφωνία και με τη σχετική βιβλιογραφία (Klein et al., 2015), το εύρημα αυτό τονίζει ότι η ταυτότητα δεν αποτελεί σταθερό και αμετάβλητο σημείο αναφοράς, αλλά μια δυναμική διεργασία που επηρεάζεται από τον χρόνο, τις εμπειρίες και τις κοινωνικές σχέσεις του κάθε ατόμου.

Τέλος, το τρίτο θέμα, «Βέβαια εντάξει συνήθεια είναι, κάνω συνέχεια coming out», αμφισβητεί την κυρίαρχη αντίληψη που παρουσιάζει το coming out ως ένα μεμονωμένο γεγονός. Οι συμμετέχοντες το περιέγραψαν ως μια συνεχή διαδικασία, που επαναλαμβάνεται σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικά άτομα. Η ανάγκη για coming out προκύπτει ξανά και ξανά, στην οικογένεια, στο πανεπιστήμιο, στον χώρο εργασίας, σε νέες φιλίες ή σχέσεις (Planned Parenthood, n.d.). Αυτή η συνεχής διαπραγμάτευση της ορατότητας καταρρίπτει τα παλαιότερα, γραμμικά μοντέλα που περιγράφουν το coming out ως μια σταδιακή πορεία με προκαθορισμένα στάδια και τελικό σκοπό την αποκάλυψη (όπως περιγράφουν και οι Klein et al., 2015). Η παρούσα έρευνα συνεισφέρει μια βαθιά κατανόηση του coming out, αποδομώντας τις κυρίαρχες μονοδιάστατες αφηγήσεις και τονίζοντας τη σημασία των κοινωνικών και πολιτισμικών παραγόντων στη διαμόρφωση αυτής της εμπειρίας.

Οι απαντήσεις στο δεύτερο ερευνητικό ερώτημα «Τι θα συμβούλευαν άλλα queer άτομα σε σχέση με ένα πιθανό coming out τους;» αφορούν μια συλλογή ιδεών/συμβουλών για το coming out προς άλλα queer άτομα. Επιχειρήσαμε μια χαρτογράφηση των πιθανών δυσκολιών που μπορεί να αντιμετωπίσουν τα queer άτομα σε αυτή την επίπονη διαδικασία με στόχο να προταθούν λύσεις από όσα το έχουν ήδη βιώσει. Ξεχωρίζουν οι παραινήσεις για διασφάλιση της ασφάλειας των ατόμων πριν προβούν σε coming out, η διαβεβαίωση πως οι άνθρωποι που μας αγαπούν θα είναι εκεί για εμάς με κάθε κόστος και τέλος η υπενθύμιση ότι όλα θα πάνε καλά.

Το πρώτο θέμα, «Χρειάζεται κάποια προφύλαξη», αναδεικνύει την ανάγκη για ανεξαρτησία ως στοιχείο επιβίωσης, καθώς οι συμμετέχοντες περιγράφουν την εξάρτηση από την οικογένεια ως μια πηγή άγχους και ανασφάλειας για το coming

out. Τα queer άτομα προκειμένου να αντιμετωπίσουν ενδεχόμενες δυσάρεστες καταστάσεις κρίνεται αναγκαίο να έχουν οικονομική ανεξαρτησία. Το να είναι ανεξάρτητα πριν προβούν στο coming out τα προφυλάσσει από συναισθηματική, οικονομική και σωματική κακοποίηση. Επιπλέον, η δυσκολία του coming out στο οικογενειακό πλαίσιο και κυρίως στους γονείς αναφέρθηκε από τα άτομα και στο πρώτο ερευνητικό ερώτημα, επανάληψη που καταδεικνύει την σημασία της δυσκολίας αυτής για τα queer άτομα.

Το δεύτερο θέμα, «Δεν τους χρωστάς το coming out σου», αναδεικνύει την πεποίθηση ότι το coming out δεν είναι υποχρέωση, αλλά μια πράξη που πρέπει να γίνεται μόνο αν και όταν το αποφασίσει το ίδιο το άτομο. Στην βιβλιογραφία (Κυριακίδου, 2024) αναφέρεται πως λόγο για το πότε, πώς και σε ποι@ άτομα θα γίνει το coming out έχει μόνο το queer άτομο. Τα ευρήματα της έρευνας συμφωνούν με τα παραπάνω και μάλιστα η χρήση της φράσης «δεν χρωστάς» από ένα συμμετέχον άτομο ενισχύει την αντίληψη πως πρόκειται για αποκλειστικά ιδιωτική επιλογή χωρίς υποχρεώσεις απέναντι σε άλλους.

Στο τρίτο θέμα «Δεν είναι η ταυτότητα μας, είναι μονάχα ένα κομμάτι της» οι απαντήσεις αναδεικνύουν ότι η ταυτότητα του ατόμου είναι ευρεία και σύνθετη. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία (π.χ. Schwartz et al., 2013), η ταυτότητα δεν περιορίζεται μόνο στη σεξουαλική ή έμφυλη διάσταση, αλλά είναι μια ευρεία και πολυδιάστατη έννοια που περιλαμβάνει πολλά στοιχεία της προσωπικότητας και των εμπειριών του ατόμου. Τα ευρήματα της έρευνας συμφωνούν με αυτή την αντίληψη, υπογραμμίζοντας ότι δεν καθοριζόμαστε από την ταυτότητα φύλου μας ή την σεξουαλικότητά μας, οι οποίες αποτελούν σημαντικά μεν μόνο μέρη δε της ταυτότητάς μας.

Το τελευταίο θέμα, «Όλα θα πάνε καλά», λειτουργεί σαν διαβεβαίωση προς τα queer άτομα πως παρότι το coming out είναι και μοιάζει ένα δύσκολο βήμα όταν τελικά συμβαίνει υπάρχουν άτομα από το περιβάλλον μας που θα αποδεχτούν και αυτή την ταυτότητα μας, χωρίς να μας κρίνουν (Rhoads, 1995). Οι απαντήσεις, συμφωνούν με την βιβλιογραφία στο ότι η ψυχολογική υποστήριξη είναι ιδιαιτέρως σημαντική για την ψυχική ευεξία των ατόμων και υπογραμμίζουν την σημασία φιλικών προς τα queer άτομα χώρων και προσώπων.

4.1. Θεωρητικές προεκτάσεις των ευρημάτων

Η παρούσα μελέτη προσφέρει σημαντικές θεωρητικές συνεισφορές στη συζήτηση γύρω από το coming out. Τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι και στο ελληνικό κοινωνικό πλαίσιο επιβεβαιώνεται ο δυναμικός χαρακτήρας της διαδικασίας του coming out, όπως έχει περιγραφεί στην βιβλιογραφία (Klein et al., 2015. Πικραμένου & Καραστεργίου, 2024). Το coming out δεν εμφανίζεται ως ένα μοναδικό γεγονός, αλλά ως μια συνεχιζόμενη, δυναμική διαδικασία που μεταβάλλεται ανάλογα με τα κοινωνικά συμφραζόμενα (οικογένεια, εκπαίδευση, κοινότητα). Επηρεάζεται σημαντικά τόσο από την επιθυμία του ίδιου του ατόμου όσο και από το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο το άτομο εντάσσεται κάθε φορά. Μία ακόμα συνεισφορά της έρευνας είναι ότι δείχνει πως το coming out δεν είναι ο μοναδικός τρόπος με τον οποίο μπορεί ένα άτομο να αποκαλύψει την ταυτότητά του είτε ως προς το φύλο είτε ως προς τη σεξουαλικότητά του. Για παράδειγμα, η Λόλα αναφέρει «θα πω πράγματα για την πρώην μου, δεν θα πω είμαι lesbian εκτός αν με ρωτήσουν». Το παράδειγμα αυτό υποδεικνύει πως το άτομο μπορεί να μιλά για τη σεξουαλικότητα ή το φύλο του χωρίς να κάνει μία σχετική ανακοίνωση.

4.2. Πρακτικές προεκτάσεις των ευρημάτων

Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας έχουν και πρακτικές προεκτάσεις, που μπορούν να αξιοποιηθούν για τον σχεδιασμό παρεμβάσεων σε πολλαπλά επίπεδα. Σε κοινωνικό επίπεδο, η δυσκολία του coming out στην οικογένεια, και ιδιαίτερα στον πατέρα, υποδεικνύει την ανάγκη ύπαρξης στοχευμένων προγραμμάτων ενημέρωσης και υποστήριξης για γονείς ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων. Για παράδειγμα, χρήσιμη είναι η δημιουργία ομάδων υποστήριξης ΛΟΑΤΚΙ+ οικογενειών με στόχο την γνωριμία ατόμων με κοινά βιώματα και την ανταλλαγή εμπειριών ή δεξιοτήτων. Επιπλέον, ωφέλιμη είναι η συγκρότηση ομάδων συμβουλευτικής γονέων, όπου ειδικοί ψυχικής υγείας θα παρέχουν πληροφόρηση για ζητήματα σεξουαλικού προσανατολισμού και έμφυλης ταυτότητας και θα συζητούν πιθανές δυσκολίες και τρόπους προετοιμασίας για το coming out, μειώνοντας τα στερεότυπα και ενισχύοντας την αποδοχή. Οι παραπάνω προτάσεις στηρίζονται στην παρατήρηση ότι αρκετοί συμμετέχοντες ανέφεραν την αναγκαιότητα για πιο ευαισθητοποιημένους και κατανοητικούς γονείς ως παράγοντα που μπορεί να διευκολύνει τη διαδικασία του coming out.

Στο πλαίσιο της εκπαίδευσης, τα αποτελέσματα αναδεικνύουν την σημασία δημιουργίας φιλικών σε queer άτομα χώρων, όπου τα άτομα θα αισθάνονται ασφάλεια να εκφραστούν. Στο πλαίσιο της εκπαίδευσης την αφετηρία αποτελούν οι σχολικές και πανεπιστημιακές κοινότητες ως πρωταρχική βάση κοινωνικοποίησης των ατόμων. Με την δημιουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων που καλλιεργούν την κατανόηση της διαφορετικότητας και τη μη κανονιστική προσέγγιση της ταυτότητας για μαθητ@/φοιτητ@ και ομάδων υποστήριξης συνομηλίκων που ανήκουν στην ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα. Τέτοιες παρεμβάσεις μπορούν να μειώσουν τη σχολική/πανεπιστημιακή κακοποίηση και να δημιουργήσουν θετικά πρότυπα ένταξης. Η ανάγκη για τη δημιουργία τέτοιων χώρων αποτυπώνεται στο εύρημα ότι η έλλειψη αποδοχής και υποστήριξης στα εκπαιδευτικά ιδρύματα επηρεάζει άμεσα την ψυχική υγεία και ευημερία των queer ατόμων. Επιπλέον, ενημερωτικά σεμινάρια εκπαιδευτικών για το είδος των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν τα queer φοιτητ@ και η ενσωμάτωση θεματικών σχετικών με τη διαφορετικότητα και την έμφυλη ισότητα στο αναλυτικό πρόγραμμα μπορούν να καλλιεργήσουν περιβάλλοντα ασφάλειας και αποδοχής.

Σε αντιστοιχία με την ύπαρξη χώρων φιλικών σε queer άτομα στο σχολικό και πανεπιστημιακό περιβάλλον, καθίσταται εξίσου σημαντική η διεύρυνση αντίστοιχων δομών και πρακτικών στην ευρύτερη κοινότητα. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει ξενώνες προσωρινής φιλοξενίας για νεαρά queer άτομα που βιώνουν οικογενειακή απόρριψη. Οι νομικές συμβουλευτικές υπηρεσίες για ζητήματα διακρίσεων ή βίας, καθώς και γραμμές βοήθειας με άμεση ψυχολογική στήριξη αποτελούν επίσης κοινωνικές πολιτικές που μπορούν να λειτουργήσουν ως δίκτυ ασφαλείας για τα queer άτομα. Παράλληλα, καμπάνιες ευαισθητοποίησης από δημόσιους φορείς ή ΛΟΑΤΚΙ+ οργανώσεις θα μπορούσαν να συμβάλουν στην αποδόμηση κοινωνικών προκαταλήψεων και την δημιουργία κοινωνιών με βάση την αποδοχή και τον σεβασμό. Επιπρόσθετα, ομάδες νέων, εκπαιδευτικά ιδρύματα και πολιτιστικοί σύλλογοι είναι χώροι που μπορούν να λειτουργούν ως ασφαλή πεδία ανταλλαγής εμπειριών, καλλιέργειας συλλογικότητας και μείωσης της αίσθησης απομόνωσης. Η δημιουργία τέτοιων υποστηρικτικών δομών ενισχύεται από το εύρημα ότι η οικογενειακή απόρριψη και οι κοινωνικές προκαταλήψεις είναι σημαντικοί παράγοντες κινδύνου για την ψυχική υγεία των queer νέων. Η επέκταση των συζητήσεων αυτών και στον ψηφιακό χώρο με διαδικτυακές κοινότητες και ομάδες

στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μπορεί να αποτελέσει εξίσου αποτελεσματικό δίκτυο υποστήριξης.

Τέλος, στο πεδίο της ψυχολογικής υποστήριξης, τα ευρήματα μπορούν να αξιοποιηθούν από ψυχολόγους και ειδικούς ψυχικής υγείας που εργάζονται με queer άτομα. Οι ειδικοί θα μπορούν μέσω των ευρημάτων να κατανοήσουν σε βάθος τις δυσκολίες του coming out, να παρέχουν ένα ασφαλές πλαίσιο όπου τα θεραπευόμενα άτομα μπορούν να εξερευνήσουν τα συναισθήματά τους χωρίς φόβο κριτικής, και να στηρίζουν την ανάπτυξη στρατηγικών ενδυνάμωσης. Εξίσου σημαντική προβάλλεται η λειτουργία καλά στελεχωμένων συμβουλευτικών κέντρων με επαγγελματίες ενημερωμένους για τα ζητήματα που απασχολούν την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα. Οι επαγγελματίες ψυχικής υγείας μπορούν να βοηθήσουν τα άτομα να επεξεργαστούν τα συναισθήματα φόβου, αμφιθυμίας ή αβεβαιότητας, να καλλιεργήσουν στρατηγικές αυτοφροντίδας και να αναπτύξουν μηχανισμούς στήριξης που θα διευκολύνουν τόσο το ίδιο το coming out όσο και τη συνολικότερη πορεία αυτοαποδοχής. Το γεγονός ότι τα συμμετέχοντα άτομα αναφέρθηκαν στην ανάγκη τους για ψυχολογική υποστήριξη και συμβουλευτική κατά τη διάρκεια του coming out ενισχύει αυτή την πρόταση.

Τα μηνύματα αισιοδοξίας που μοιράστηκαν τα συμμετέχοντα άτομα μπορούν να αξιοποιηθούν θεραπευτικά ως παραδείγματα θετικών αφηγήσεων που ενδυναμώνουν και προσφέρουν ελπίδα σε άτομα που βρίσκονται ακόμη σε δύσκολα στάδια αυτής της διαδικασίας. Ακόμη, το εύρημα ότι η χρήση ταμπελών είναι για ορισμένα άτομα πηγή ενδυνάμωσης, ενώ για άλλα πηγή περιορισμού, δείχνει την ανάγκη για εκπαιδευτικά και κοινωνικά προγράμματα που να αναδεικνύουν την ποικιλία των ταυτοτικών διαδρομών και να αποφεύγουν τις κανονιστικές λογικές.

Συνολικά, η πρακτική αξιοποίηση των ευρημάτων δείχνει ότι η στήριξη των queer ατόμων δεν περιορίζεται μόνο στο ατομικό επίπεδο, αλλά απαιτεί συντονισμένη δράση από την οικογένεια, την εκπαίδευση, την πολιτεία και τους ειδικούς ώστε το coming out να μπορεί να βιώνεται με μεγαλύτερη αποδοχή, δημιουργώντας έναν κόσμο ασφαλή για όλ@. Μερικές από τις δομές υποστήριξης των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων που λειτουργούν στην Ελλάδα περιγράφονται στο παράρτημα της παρούσας εργασίας με σκοπό να βοηθήσουν όσα άτομα μπορεί να το χρειάζονται.

4.3. Δυνατά σημεία, Περιορισμοί και Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Η παρούσα έρευνα αποτελεί μία από τις πρώτες προσπάθειες διερεύνησης του coming out στην Ελλάδα. Το γεγονός πως τα άτομα που συμμετείχαν προέρχονται

από το φιλικό περιβάλλον της ερευνήτριας επέτρεψε στα συμμετέχοντα παιδιά να εκφραστούν με μεγαλύτερη άνεση. Παράλληλα η επιλογή της συνέντευξης ως μέθοδος συλλογής δεδομένων επέτρεψε στα άτομα να εκφράσουν ελεύθερα τις απόψεις τους και να μοιραστούν με σχετική ευκολία τις ιδέες και τις εμπειρίες τους για ένα δύσκολο θέμα. Στις συνεντεύξεις αυτές, σημαντικό ήταν και ο ενεργός ρόλος της ερευνήτριας, η οποία παρείχε διευκρινίσεις και επιπλέον καθοδήγηση όταν αυτό ήταν αναγκαίο. Ένα άλλο δυνατό σημείο είναι η κοινωνική ανομοιογένεια του δείγματος. Τα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα φοιτούσαν μεν όλα στην πόλη του Βόλου, αλλά προέρχονταν από διαφορετικές περιοχές, χαρακτηριστικό που εμπλουτίζει τις το εύρος των εμπειριών που καταγράφηκαν. Δυνατό σημείο σχετικά με το δείγμα είναι και η ισχυρή εκπροσώπηση θηλυκοτήτων, ειδικά αν αναλογιστεί κανείς πως συχνά σχετικές έρευνες αφορούν το coming out gay ανδρών (Masamitsu, 2025. Wilson & Cariola, 2020). Σημαντικό πλεονέκτημα της έρευνας αποτελεί η τελευταία ερώτηση της συνέντευξης, η οποία προσέφερε απαντήσεις που ανέδειξαν πλούσια ευρήματα και θα ήταν χρήσιμο να αξιοποιηθούν από ειδικούς για τη βελτίωση της ζωής των queer ατόμων.

Όπως όλες οι έρευνες, έτσι και αυτή έχει κάποιους περιορισμούς. Καταρχάς, ενώ ο αριθμός των συμμετέχοντων ατόμων ($N = 10$) είναι επαρκής για μία ποιοτική μελέτη με τη χρήση συνεντεύξεων, ο αριθμός αυτός δεν επιτρέπει τη διαμόρφωση ενός αντιπροσωπευτικού πλαισίου αναφορικά με το coming out νέων queer ατόμων. Μελλοντικές έρευνες θα μπορούσαν να στοχεύσουν σε μεγαλύτερο αριθμό συμμετέχοντων ατόμων. Μία ακόμα αδυναμία του δείγματος ήταν η υποεκπροσώπηση κάποιων από τις ομάδες της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας. Για παράδειγμα, στην έρευνα συμμετείχε μόνο ένας gay άντρας. Εντούτοις δεν είναι ασφαλές να θεωρήσει κάποιος πως τα συμπεράσματα της έρευνας αντικατοπτρίζουν το βίωμα όλων των ατόμων που ανήκουν στην κοινότητα. Επιπρόσθετα, το ηλικιακό εύρος των συμμετεχόντων περιορίζεται στις ηλικίες 20-23 και ενδεχομένως να εντοπίζονται διαφοροποιήσεις εντός της ευρύτερης ηλικιακής περιόδου της αναδυόμενης ενηλικίωσης, για παράδειγμα σε άτομα που έχουν ολοκληρώσει τις ακαδημαϊκές τους σπουδές, αλλά δεν έχουν ακόμα αναλάβει πλήρως ενήλικες ρόλους.

Μελλοντικές έρευνες θα μπορούσαν να μελετήσουν μια μόνο κατηγορία της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, για παράδειγμα τις lesbians, για να φωτίσουν ιδιαίτερες πλευρές της εμπειρίας τους που μπορεί να είναι διαφορετικές από τις εμπειρίες άλλων

κατηγοριών που συμπεριελήφθησαν στην παρούσα έρευνα. Έρευνες που αφορούν μία συγκεκριμένη ταυτότητα φύλου ή σεξουαλικότητας μπορούν να δείξουν τις κυρίαρχες αφηγήσεις που αφορούν αυτή τη συγκεκριμένη ταυτότητα στην κοινωνία. Ακόμη, μελλοντική έρευνα θα μπορούσε να εστιάσει σε μεγαλύτερες ηλικίες και να διερευνήσει αν η εμπειρία του coming out σε παλιότερες εποχές ή σε μεγαλύτερες ηλικίες ήταν διαφορετική από αυτή των νέων ανθρώπων σήμερα. Η μελέτη που πραγματοποιήθηκε είναι ποιοτική γιατί στοχεύει στην εις βάθος εξερεύνηση του βιώματος των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων, περαιτέρω έρευνα όμως θα μπορούσε να είναι ποσοτική και να περιλαμβάνει μεγάλο δείγμα του εν λόγω πληθυσμού στη χώρα ώστε να εντοπιστούν τα άτομα βρίσκονται σε πιο ευάλωτες θέσεις. Τέλος, θα ήταν ενδιαφέρουσα μια έρευνα που θα εστιάζει στις αντιδράσεις των ατόμων στα οποία έχει γίνει coming out σε σχέση με τις πολιτικές και θρησκευτικές τους πεποιθήσεις, κάτι που φαίνεται να εντοπίζεται ως καίριος παράγοντας σε έρευνες (όπως έκαναν, για παράδειγμα, οι Estep & Mirman, 2023).

4.4. Συμπεράσματα

Η παρούσα μελέτη μελέτησε το βίωμα νεαρών queer ατόμων που ζουν και φοιτούν στην Ελλάδα αναφορικά με τη διαδικασία του coming out και κατέγραψε συμβουλές που τα ίδια θα έδιναν σε άλλα queer άτομα που σκέφτονται να προχωρήσουν σε μια αντίστοιχη αποκάλυψη της ταυτότητάς τους. Τα αποτελέσματα της έρευνας αναδεικνύουν τη σύνθετη και προσωπική φύση του coming out, υπογραμμίζοντας ταυτόχρονα τη σημασία του πολιτισμικού και κοινωνικού πλαισίου μέσα στο οποίο αυτή η διαδικασία λαμβάνει χώρα.

Με βάση τα ευρήματα της παρούσας έρευνας, φαίνεται ότι η εμπειρία του coming out για τα queer άτομα στην Ελλάδα δεν αποτελεί ένα μεμονωμένο γεγονός, αλλά μια δυναμική διαδικασία με συνέχεια που επηρεάζεται από πολλούς και διαφορετικούς παράγοντες. Ο εργασιακός χώρος, το πανεπιστήμιο, οι νέες φιλίες και οι ρομαντικές σχέσεις αναφέρθηκαν ως πλαίσια στα οποία το coming out επανέρχεται ξανά και ξανά. Οι αφηγήσεις των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα ανέδειξαν τόσο τις προκλήσεις όσο και τις εσωτερικές διεργασίες που συνοδεύουν την απόφαση για coming out. Ο ρόλος της οικογένειας, και ειδικά των γονιών, εμφανίζεται καθοριστικός, καθώς οι αντιδράσεις τους επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό το πότε και το πώς τα άτομα επιλέγουν να μιλήσουν για την ταυτότητά τους. Παράλληλα, η οικογενειακή συνοχή, που είναι ιδιαίτερα ισχυρή στην ελληνική κοινωνία, φαίνεται

να προσθέτει πίεση, καθώς συχνά οι προσδοκίες των γονέων για τα παιδιά τους συγκρούονται με την ανάγκη των queer ατόμων για αυθεντικότητα και αποδοχή. Ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο που ανέδειξε η παρούσα μελέτη ήταν ότι ο τρόπος με τον οποίο τα άτομα αντιλαμβάνονται την ταυτότητά τους διαφέρει από άτομο σε άτομο και μεταβάλλεται με τον χρόνο, τις εμπειρίες και τις συνθήκες ζωής τους. Όλα τα παραπάνω περιγράφουν πως το coming out είναι και λειτουργεί στη ζωή των queer ατόμων, με τα ευρήματα να έρχονται ενδεχομένως σε αντιδιαστολή με το πως θεωρούν μερικοί άνθρωποι ή μερικά θεωρητικά μοντέλα πως είναι ή γίνεται το coming out.

Τα συμμετέχοντα άτομα μέσα από τις προσωπικές τους εμπειρίες, μοιράστηκαν επίσης σκέψεις και συμβουλές προς άλλα queer άτομα που σκέφτονται να κάνουν coming out, με σκοπό να τα ενθαρρύνουν και να τα προετοιμάσουν για τις προκλήσεις αυτής της διαδικασίας. Κοινή υπήρξε η ανάγκη για προσεκτική στάθμιση των συνθηκών, με πολλούς να τονίζουν ότι πριν προχωρήσει κάποιο άτομο σε μια τέτοια αποκάλυψη, είναι σημαντικό να έχει διασφαλίσει ένα πλαίσιο ασφάλειας. Η οικονομική ανεξαρτησία, η ψυχική σταθερότητα και η ύπαρξη υποστηρικτικού δικτύου αναφέρθηκαν ως κρίσιμοι παράγοντες. Παράλληλα, εκφράστηκε έντονα η άποψη ότι το coming out δεν είναι υποχρέωση, αλλά προσωπική επιλογή, μια διαδικασία που πρέπει να καθορίζεται αποκλειστικά από το ίδιο το άτομο. Πολλά από τα συμμετέχοντα άτομα σημείωσαν επίσης ότι η ταυτότητα φύλου ή η σεξουαλικότητα δεν αποτελούν το σύνολο του ποια είναι, αλλά ένα μόνο κομμάτι της προσωπικότητάς τους. Τέλος, μέσα στις αφηγήσεις κυριάρχησε ένα μήνυμα αισιοδοξίας, παρότι η διαδικασία μπορεί να μοιάζει δύσκολη υπάρχουν πάντα άνθρωποι που θα στηρίξουν, θα αγαπήσουν και θα αποδεχτούν χωρίς όρους.

Συνολικά, τα ευρήματα της παρούσας μελέτης δείχνουν ότι το coming out, παρότι συνοδεύεται από προκλήσεις, μπορεί να αποτελέσει μια διαδικασία αυτογνωσίας και προσωπικής ενδυνάμωσης. Οι εμπειρίες των συμμετεχόντων ατόμων φωτίζουν διαφορετικές πλευρές αυτής της πορείας, καταρρίπτοντας στερεότυπα και απλοποιημένες αντιλήψεις. Μέσα από τις αφηγήσεις τους, γίνεται φανερό ότι κάθε άτομο ακολουθεί τον δικό του δρόμο, με τον δικό του ρυθμό και τις δικές του ανάγκες. Η ελπίδα είναι πως μελλοντικά θα ενισχυθούν οι φιλικόι προς τα queer άτομα χώροι και θα μειωθούν οι κοινωνικές πιέσεις, ώστε περισσότερα άτομα να νιώσουν ελεύθερα να είναι ο εαυτός τους αν και όποτε το επιλέξουν.

5. Βιβλιογραφία

- Ακαδημία Αθηνών. (2023). *Χρηστικό λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας* [Διαδικτυακή έκδοση]. <https://christikolexiko.academyofathens.gr/>
- Ανακοίνωση ιεράς συνόδου της ιεραρχίας της εκκλησίας της Ελλάδος για «ομόφυλο γάμο»—Ομόφυλη γονεϊκότητα. (2024). <https://ecclesiagreece.gr/ecclesiajoomla/index.php/el/iera-synodos/anakoinothenta>
- Αργύρη, Ε. (2021). *Οι αντιλήψεις και οι στάσεις των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για τη συμπερίληψη κοινωνικών ετεροτήτων: Η περίπτωση των μαθητών με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό και διαφορετική ταυτότητα φύλου στην Ελλάδα*. [Μεταπτυχιακή εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο]. <https://apothesis.eap.gr/archive/item/147113>
- Arnett J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55, 469–480. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0003-066X.55.5.469>
- Intersex Greece (2021). Αρχική σελίδα. Retrieved from <https://intersexgreece.org.gr/>
- Babbie, E. (2018). *Εισαγωγή στην κοινωνική έρευνα* (Μετ.: Γ. Βογιατζής, Επιμ: Κ. Ζαφειρόπουλος). Εκδόσεις Κριτική.
- Ben-Ari, A. T. (1995). Coming out: A dialectic of self and other. *Families in Society: The Journal of Contemporary Social Services*, 76(7), 403–412. <https://doi.org/10.1177/104438949507600704>
- Βλειώρας, Γ., Κοντοστόλη, Α., Δέσποινα, Μ., Στεργίου, Ά. Μ., & Τσολάκη, Ά. (2025). Μια φορά κι έναν καιρό ήταν...: Μια εισαγωγή στην έννοια της αφηγηματικής ταυτότητας. *Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών*, 23(80), 1–21. <https://doi.org/10.26253/heal.uth.ojs.sst.2025.2343>
- Boon, S. D. & Miller, R. J. (1999). Exploring the links between interpersonal trust and the reasons underlying gay and bisexual males' disclosure of their sexual orientation to their mothers, *Journal of Homosexuality*, 37(3), 45-68, https://doi.org/10.1300/J082v37n03_04
- Bryman, A. (2017). *Μέθοδοι Κοινωνικής Έρευνας* (Μετ.: Π. Σακελλαρίου, Επιμ.: Α. Αϊδίνης.). Gutenberg.
- Butler, J. (2009). *Αναταραχή φύλου: Ο φεμινισμός και η ανατροπή της ταυτότητας* (Μετ.: Γ. Καραμπελας, Επιμ.: Β. Καντσά & Χρ. Σπυροπούλου). Εκδόσεις Αλεξάνδρεια.

- Γαλανάκη, Ε. (2023). *Αναδυόμενη ενηλικίωση: Η αναπτυξιακή περίοδος των φοιτητών και των φοιτητριών*. HuB ΕΚΠΑ.
<https://hub.uoa.gr/emerging-adulthood-the-developmental-period-of-college-students/>
- Γαλάνης, Π. (2018). Ανάλυση δεδομένων στην ποιοτική έρευνα θεματική ανάλυση. *Archives of Hellenic Medicine/Arheia Ellenikes Iatrikes*, 35(3).
https://eclass.uowm.gr/modules/document/file.php/PSY132/%CE%93%CE%B1%CE%BB%CE%AC%CE%BD%CE%B7%CF%82_%CE%98%CE%B5%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%91%CE%BD%CE%AC%CE%BB%CF%85%CF%83%CE%B7.pdf
- Clarke, V. & Braun, B. (2025). *Θεματική ανάλυση: Από τη θεωρία στην πράξη*. Προπομπός.
- Dagkouli-Kyriakoglou, M. (2022). “When housing is provided, but you have only the closet”: Sexual orientation and family housing support in Athens, Greece. *Social & Cultural Geography*, 23(9), 1257–1274.
<https://doi.org/10.1080/14649365.2021.1910989>
- Edwards, J. R. (1996). Coming out and sexual identity development: A theoretical overview. In M. C. Gibson & J. M. Haugen (Eds.), *Student services for sexual minority college students* (pp. 9–20). Jossey-Bass.
- Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης. (2022). *ΛΟΑΤΚΙ+ τελικό εκπαιδευτικό υλικό*. Ψηφιακό Αποθετήριο ΕΚΔΔΑ.
https://digitalrepository.ekdd.gr/jspui/bitstream/123456789/970/1/ΥΛΙΚΟ_INEI_ΛΟΑΤΚΙ+_ΤΕΛΙΚΟ_ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΑ_ΑΤΟΜΑ-2%20Τελικό%2031%20Ιουλίου%202022%20ΤΕΛΙΚΟ%20REVb.pdf
- Erikson, E. H. (1968). *Identity, youth, and crisis*. W. W. Norton & Company.
<https://www.academia.edu/37327712>
- Estep, C., & Mirman, J. H. (2023). Parent reactions to sexual and gender identity disclosure events in the Deep South. *LGBTQ+ Family: An Interdisciplinary Journal*, 19(1), 21–34. <https://doi.org/10.1080/27703371.2022.2131674>
- Galanaki, E. & Leontopoulou S. (2017). Criteria for the transition to adulthood, developmental features of emerging adulthood, and views of the future among Greek studying youth. *Europe's Journal of Psychology*, 13(3), 417–440.
<https://doi.org/10.5964/ejop.v13i3.1327>

- Galanaki, E. & Sideridis, G. (2019). Dimensions of emerging adulthood, criteria for adulthood, and identity development in Greek studying youth: A person-centered approach. *Emerging Adulthood*, 7(6), 411–431.
<https://doi.org/10.1177/2167696818777040>
- Gerena, C. E. (2022). Latino gay men's disclosure of sexual identity to their fathers: a systematic review. *Journal of Family Studies*, 29(5), 2459–2478.
<https://doi.org/10.1080/13229400.2022.2109983>
- Hall, W. J., Dawes, H. C. & Plocek, N. (2021). Sexual orientation identity development milestones among lesbian, gay, bisexual, and queer people: A systematic review and meta-analysis. *Frontiers in Psychology*, 12, 753954.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.753954>
- Hammack, P. L. (2008). Narrative and the Cultural Psychology of Identity. *Personality and Social Psychology Review*, 12(3), 222–247.
<https://doi.org/10.1177/1088868308316892>
- ILGA-Europe. (2009). About the Rainbow Map.
<https://rainbowmap.ilga-europe.org/about/>
- ILGA-Europe. (2024). *Rainbow Europe: Greece*.
<https://rainbowmap.ilga-europe.org/countries/greece/>
- Κεφαλά, Μ. (2010). *Φτου και βγαίνω! : Αφηγήσεις για το coming out και γλωσσική επιτέλεση της σεξουαλικότητας* Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Ανακτήθηκε από
<https://hellanicus.lib.aegean.gr/bitstream/handle/11610/11782/file0.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Kipfer, B. A., & Chapman, R. L. (2010). *Dictionary of American slang*. Harper Collins.
- Klein, K., Holtby, A., Cook, K. & Travers, R. (2015). Complicating the coming out narrative: Becoming oneself in a heterosexist and cissexist world. *Journal of Homosexuality*, 6 (3), 297–326. <https://doi.org/10.1080/00918369.2014.970829>
- Κοκορομύτη, Α. (2025). Κριτική ανάλυση λόγου και κοινωνιογλωσσική μελέτη της ρητορικής του μίσους στους λόγους της εκκλησίας για το νομοσχέδιο των ομόφυλων ζευγαριών. [Διπλωματική εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο]
<https://apothesis.eap.gr/archive/item/217855>
- Κολύρη, Χ. (2017). *Το φύλο σαν δόλωμα: Ψυχανάλυση, πολιτική και τέχνη*. Εκδόσεις Πατάκη.

- Κυριακίδου, Δ. (2024). *Μουσικοθεραπεία και φυλοδιαφορετικότητα: Μία πολλαπλή μελέτη περίπτωσης*. Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.. Ανακτήθηκε από <http://dspace.lib.uom.gr/handle/2159/31047>
- Λόλα, Δ. (2024). *Η ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση: Αφηγήσεις ζωής*. Μεταπτυχιακή εργασία, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. Ανακτήθηκε από <https://repo.lib.duth.gr/jspui/handle/123456789/21182>
- Masamitsu, T. (2023). How education research perceives queer Asian American youths: a literature review. *International Journal of LGBTQ+ Youth Studies*, 22(2), 161–182. <https://doi.org/10.1080/19361653.2023.2296529>
- McAdams D. P. (2007). The Life Story Interview - II, ανακτήθηκε από <https://cpb-us-e1.wpmucdn.com/sites.northwestern.edu/dist/4/3901/files/2020/11/The-Life-Story-Interview-II-2007.pdf>
- McLean, K. & Syed, M. (2015). Personal, master, and alternative narratives: An integrative framework for understanding identity development in context. *Human Development*, 58(6), 318-349. <https://doi.org/10.1159/000445817>
- Νικολάου, Θ. Μ. (2015). *Στερεοτυπικές αντιλήψεις και προκατάληψη για την ομοφυλοφιλία: Φωτίζοντας τις δύο όψεις του ίδιου νομίσματος*. Πτυχιακή εργασία, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. Ανακτήθηκε από <https://repo.lib.duth.gr/jspui/handle/123456789/1394>
- Ορολογίες. (n.d.). *Colour Youth*. <https://www.colouryouth.gr/terms/>
- Partridge, E. (2008). *The concise new Partridge dictionary of slang and unconventional*. Routledge.
- Πικραμένου, Ν., & Καραστεργίου, Α. (2024). *Εισαγωγή στο queer: Ένας οδηγός για άτομα που ασχολούνται με τη νομική επιστήμη* [Βιβλιογραφικός οδηγός]. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. <http://dx.doi.org/10.57713/kallipos-999>
- Planned Parenthood. (n.d.). What's coming out? <https://www.plannedparenthood.org/learn/sexual-orientation/sexual-orientation/whats-coming-out>
- “Queer”. (2007). *Oxford English Dictionary*. https://www.oed.com/dictionary/queer_n2
- Ρασσιάς, Ι. Χ. (2025). *Ο Ν. 1700/1987 και η σημασία του για τις σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας*. Μεταπτυχιακή εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.26262/heal.auth.ir.362311>

- Rhoads, R. A. (1995). Learning from the coming-out experiences of college males. *Journal of College Student Development*, 36(1), 67–74.
- Sahoo, S., Venkatesan, V. & Chakravarty, R. (2023). ‘Coming out’/self-disclosure in LGBTQ+ adolescents and youth: International and Indian scenario - A narrative review of published studies in the last decade (2012-2022). *Indian Journal of Psychiatry*, 65(10), 1012-1024.
https://doi.org/10.4103/indianjpsychiatry.indianjpsychiatry_486_23
- Schwartz, S. J., Zamboanga, B. L., Luyckx, K., Meca, A., & Ritchie, R. A. (2013). Identity in emerging adulthood: Reviewing the field and looking forward. *Emerging Adulthood*, 1(2), 96-113. <https://doi.org/10.1177/2167696813479781>
- Σεξουαλική ταυτότητα. (n.d.). *European Institute for Gender Equality*.
https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1054?language_content_entity=el
- Ταυτότητα φύλου. (n.d.). *European Institute for Gender Equality*.
https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1049?language_content_entity=el
- Τσιάντου, Π. (2024). *Η χρήση της συμπεριληπτικής γλώσσας για θέματα φύλου από κοινή άτομα στην Ελλάδα* [Πτυχιακή εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας].
- Vleioras, G., & Robinson, O. (2023). Attributes and person types admired by Greek emerging adults: Relative prevalence, differences by gender and socio-economic status. *Emerging Adulthood*, 11(2), 394-402.
<https://doi.org/10.1177/21676968221110539>
- Wilson, C. & Cariola, L.A. (2020). LGBTQI+ youth and mental health: A systematic review of qualitative research. *Adolescent Research Review*, 5, 187–211.
<https://doi.org/10.1007/s40894-019-00118-w>
- Χαλκοπούλου, Χ. (2021). Αναπαραστάσεις της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας στον δημόσιο λόγο: Η περίπτωση του 9ου Thessaloniki Pride.

Παράρτημα

Έγγραφο ενημέρωσης και συγκατάθεσης συμμετοχής

1. Σκοπός της ερευνητικής εργασίας

Σκοπός της έρευνας είναι να διερευνηθεί ο τρόπος με τον οποίο αφηγούνται την εμπειρία του coming out τα queer άτομα στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία.

2. Διαδικασία

Στην έρευνα αυτή θα σας ζητηθεί να απαντήσετε σε δύο ερωτήσεις σε σχέση με την εμπειρία του coming out.

3. Κίνδυνοι και ενοχλήσεις

Δεν αναμένεται κανένας κίνδυνος από τη συμμετοχή στην έρευνα. Υπάρχει πιθανότητα να προκληθεί μικρή ενόχληση ή στρες, ειδικά αν το coming out σας είναι σχετικά πρόσφατο.

4. Προσδοκώμενες ωφέλειες

Η συμμετοχή σας στην παρούσα έρευνα μπορεί να σας ωφελήσει γιατί θα σας δοθεί η ευκαιρία να περιγράψετε την εμπειρία του coming out σε ένα πλαίσιο κατανόησης και αποδοχής, στοιχεία που συχνά λείπουν από τις συζητήσεις για τις αντίστοιχες εμπειρίες. Επίσης, με το μοίρασμα της εμπειρίας σας, θα μας δώσετε την ευκαιρία να εμπλουτίσουμε τη σχετική βιβλιογραφία, εστιάζοντας σε ένα πολιτισμικό πλαίσιο λιγότερο μελετημένο, αυτό της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας.

5. Δημοσίευση δεδομένων – αποτελεσμάτων

Η συμμετοχή σας στην έρευνα συνεπάγεται ότι συμφωνείτε με τη μελλοντική δημοσίευση των αποτελεσμάτων της, με την προϋπόθεση ότι οι πληροφορίες θα είναι ανώνυμες και δεν θα είναι δυνατή η αποκάλυψη της ταυτότητάς σας σε καμία περίπτωση. Δεν θα καταγραφεί το όνομά σας και οι απαντήσεις σας θα αντιστοιχηθούν με ένα ψευδώνυμο.

6. Πληροφορίες

Μη διστάσετε να κάνετε ερωτήσεις γύρω από το σκοπό ή την διαδικασία της εργασίας. Αν έχετε οποιαδήποτε αμφιβολία ή ερώτηση ζητήστε μας να σας δώσουμε διευκρινίσεις.

7. Ελευθερία συναίνεσης

Η συμμετοχή σας στην έρευνα είναι εθελοντική. Μπορείτε να μην συναινέσετε ή να διακόψετε τη συμμετοχή σας όποτε το επιθυμείτε.

8. Δήλωση συναίνεσης

Διάβασα το έντυπο αυτό και κατανοώ τις διαδικασίες που θα ακολουθηθούν. Συναινώ να συμμετέχω στην ερευνητική εργασία.

Η έρευνα έχει λάβει έγκριση από την Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας [Αρ. Πρωτ. Ημερομηνία]

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την έρευνα μπορείτε να απευθυνθείτε στον Επικ. Καθηγητή Γιώργο Βλειώρα, vleioras@uth.gr, τηλ. 24210-74854.

Ημερομηνία

Υπογραφή

Οδηγός συνέντευξης

Δημογραφικά στοιχεία

Κοινωνικό φύλο: .....

Ηλικία: .....

Μορφωτικό επίπεδο: .....

Τι ηλικία και τι μορφωτικό επίπεδο έχουν οι γονείς σας:

Γονέας α':   Ηλικία .....   Μορφωτικό επίπεδο .....

Γονέας β':   Ηλικία .....   Μορφωτικό επίπεδο .....

Σε ποιο μέρος είναι η μόνιμη κατοικία σας; .....

Ψευδώνυμο: .....

Ερωτήσεις

1. Το coming out είναι μία διαδικασία κατά την οποία κοινοποιούμε σε ένα ή περισσότερα άτομα το ερωτικό ή σεξουαλικό μας προσανατολισμό. Η διαδικασία αυτή δεν είναι ίδια για όλα τα άτομα. Θα ήθελα να μου μιλήσετε για το δικό σας coming out για 20 λεπτά περίπου. Εγώ δεν θα σας διακόψω. Μπορείτε να οργανώσετε την ιστορία σας με όποιον τρόπο θέλετε και να εστιάσετε σε όποιες εμπειρίες ή σκέψεις εσείς θέλετε.

2. Μερικές φορές μπορεί να έχουμε κάποιες προσδοκίες σε σχέση με το coming out. Μπορείτε να μου πείτε πώς περιμένατε ότι θα είναι το coming out; Θα λέγατε ότι τα

πράγματα πήγανε όπως τα περιμένατε ή διαφορετικά; Μπορείτε να μου εξηγήσετε λίγο παραπάνω την απάντησή σας;

3. Στην συγκεκριμένη έρευνα ο όρος queer χρησιμοποιείται με συμπεριληπτικό τρόπο προς όλα τα άτομα που αισθάνονται μέλη της LGBTQ+ κοινότητας. Με βάση τις δικές σας εμπειρίες, τι θα θέλατε να πείτε σε άλλα queer άτομα που ίσως χρειάζονται υποστήριξη για το δικό τους coming out;

Φορείς υποστήριξης ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων

Orlando LGBT επιστημονικός οργανισμός με επίκεντρο ζητήματα σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας, έκφρασης και χαρακτηριστικών φύλου, ο οποίος τοποθετείται δημόσια ενάντια σε αντιεπιστημονικές και κακοποιητικές αφηγήσεις, προασπίζοντας ταυτόχρονα τα σύγχρονα επιστημονικά ευρήματα και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Προϊόν συνεργασίας ομάδας ειδικών και επιστημόνων από διάφορους τομείς, που εκπροσωπούν ένα ευρύ φάσμα ταυτοτήτων φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού (<https://orlandolgbt.gr/>).

Γραμμή ψυχολογικής στήριξης «11528-ΔΙΠΛΑ ΣΟΥ» για ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα και το οικογενειακό φιλικό σχολικό και εργασιακό περιβάλλον τους (<https://11528.gr/>).

Μη κυβερνητική οργάνωση «Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών» (ΣΥΔ) με κέντρο ημερήσιας υποδοχής & ενδυνάμωσης trans ατόμων, ομάδες ψυχολογικής υποστήριξης για ενήλικα trans/φυλοδιαφορετικά πρόσωπα κ.α. (<https://tgender.gr/>).

Intersex Greece σύλλογος που απαρτίζεται από ενήλικα ίντερσεξ άτομα, γονείς παιδιών με ίντερσεξ χαρακτηριστικά, καθώς και επαγγελματίες. Με στόχους την παροχή στήριξης στα ίντερσεξ άτομα και στις οικογένειές τους, την ενημέρωση/επιμόρφωση σε σχετικά ζητήματα, την ενδυνάμωση/ορατότητα της intersex κοινότητας και τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των intersex ανθρώπων (<https://intersexgreece.org.gr/intersex-101/>).